

**UTENOS KOLEGIJOS
VERSLO IR TECHNOLOGIJŲ FAKULTETO
VERSLO IR VADYBOS KATEDROS
BUHALTERINĖS APSKAITOS STUDIJŲ PROGRAMA**

TVIRTINU

Dekanė

doc. Regina Bagdonavičienė

2015-06-05

**KOMPIUTERINIŲ APSKAITOS PROGRAMŲ SAVYBIŲ BEI JŲ
PRITAIKYMO VERTINIMAS EURO ĮVEDIMO LAIKOTARPIU**

BAIGIAMASIS DARBAS

Darbo autorė

BA-11I gr. studentė

Renata Šeršniova

2015-05-27

Recenzentė

Asistentė

Darbo vadovė

Lektorė

Rima Taraškevičienė

2015-06-03

Loreta Bagdanavičienė

2015-05-27

UTENA 2015

TURINYS

SANTRAUKA	4
SUMMARY	5
ĮVADAS	6
1. BUHALTERINIŲ APSKAITOS PROGRAMŲ ASPEKTAI.....	9
1.1. Informacinės sistemos organizacijoje	9
1.2. Sistemos gyvavimo ciklas	12
1.3. Kompiuterizuotos apskaitos sistemos pasirinkimas	13
1.4. Kompiuterizuotos programos diegimas.....	14
1.5. Kompiuterizuotų duomenų bazės kūrimo ypatumai	16
1.6. Kompiuterinių technologijų praktinis naudojimas	18
1.7. Rezultatų pateikimas vartotojui.....	19
1.8. Kompiuterinės apskaitos pranašumai	21
1.9. Išmaniosios mokesčių administravimo sistemos.....	21
2. BUHALTERINIŲ APSKAITOS PROGRAMŲ SAVYBIŲ ANALIZĖ VARTOTOJŲ POŽIŪRIO ASPEKTU	23
IŠVADOS ..	39
PASIŪLYMAI	41
LITERATŪRA.....	42
PRIEDAI.....	43

Paveikslų sąrašas

1 pav. Informacinė sistema technologiniu aspektu.....	10
2 pav. Informacinė sistema vadybiniu aspektu.....	11
3 pav. Sistemos gyvavimo ciklas.....	12
4 pav. Informacijos gavimo schema racionaliuose programiniuose produktuose.....	17
5 pav. Rezultatinės apskaitos informacijos skirstymas	20
6 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal įmonės juridinį statusą..	23
7 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal darbuotojų skaičių įmonėje	24
8 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal darbo stažą apskaitos srityje	25
9 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal buhalterinės apskaitos vedimo atsakingus subjektus.	26
10 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal veiklos sritis	27

11 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal apskaitos programas įmonėse	27
12 pav. Buhalterinės apskaitos programų naudojimosi trukmė įmonėse	28
13 pav. Buhalterinės apskaitos programų įsigijimo sprendimas	29
14 pav. Apskaitos programos kilmės įtaka darbui.....	30
15 pav. Papildomų programų naudojimo reikalingumas.....	30
16 pav. Naudojami programų moduliai	31
17 pav. Respondentų nuomonė, apie elektros energijos sutrikimus	32
18 pav. Atsargų (išteklių, prekių) apskaitos metodai	32
19 pav. Pagrindiniai buhalterinės apskaitos programų privalumai.....	33
20 pav. Euro įvedimo įtaka apskaitos programoms.....	34
21 pav. Programos konvertavimo būdai.....	34
22 pav. Apskaitos programos veikimas po euro įvedimo.....	35
23 pav. Apskaitos programos kaina programos atnaujinimui	36
24 pav. Kas atnaujina apskaitos programas įmonėje.....	36
25 pav. Respondentų nuomonės pasiskirstymas, vertinant i.MAS projekto perspektyvas	37

Renata Šeršniova. Kompiuterinių apskaitos programų savybių bei jų pritaikymo vertinimas euro įvedimo laikotarpiu. Buhalterinės apskaitos studijų programos studentės baigiamasis darbas. Vadovė: lektorė Loreta Bagdanavičienė, Utenos kolegija, Verslo ir technologijų fakultetas, Buhalterinės apskaitos ir finansų katedra. – Utena, 2015.

SANTRAUKA

Temos aktualumas. Surinkti duomenis apie kompiuterinių apskaitos programų savybes ir informaciją apie programų gebėjimus adaptuoti pasikeičiant valiutai iš litų į eurus.

Baigiamojo darbo objektas – kompiuterinės apskaitos programos ir jų savybės.

Darbo tikslas – apibendrinti įmonių ir organizacijų kompiuterinių apskaitos programų savybių ypatumus bei įvertinti jų pritaikymą – euro Lietuvoje įvedimo laikotarpiu.

Tyrimo charakteristika. Surinkta informacija buvo apdorojama keliais metodais:

- a) atskirai susisteminta informacija pagal kiekvieną anketoje užduotą klausimą;
- b) surinkti visų klausimų duomenys buvo grupuojami. Panaudojus indukcinį metodą, palyginau tarpusavyje sugrupuotus duomenis;
- c) vertindama ir aprašydama kiekvieno klausimo rezultatus, rėmiausi ne tik to klausimo duomenimis, bet ir indukciniu metodu susisteminta informacija.

Praktinis darbo rezultatų reikšmingumą ir pritaikymo galimybes. Ši informacija yra aktuali potencialiems vartotojams planuojantiems įsigyti buhalterinės apskaitos programinę įrangą. Taip pat šių produktų kūrėjams, toliau vykdant programų tobulinimo procesus bei Valstybinei mokesčių inspekcijai, i.MAS projekto kontekste.

Renata Šeršniova. Assessment of the features and their application of computer accounting programmes during the introduction of euro. Final work of the student of the studies of bookkeeping. Academic supervisor: lecturer Loreta Bagdanavičienė, Utena College, Faculty of Business and Technologies, Department of Bookkeeping and Finance. – Utena, 2015.

SUMMARY

Relevance of the topic. To collect the data about the features of computer accounting programmes as well as the information about the abilities of the programmes to adapt during the currency change from litas to euros.

The object of the final work – the assessment of the application of computer accounting programmes.

The aim of the work – to summarize the peculiarities of computer accounting programmes of companies and organizations and to assess their application during – during the period of euro introduction.

Research characteristics. Information collected was processed in several methods:

- a) individually systemized information according to every question provided in the questionnaire;
- b) the collected data from all questions was grouped. After using the induction method, I compared the inter-grouped data;
- c) while assessing and describing the results of every question, I referred not only to the data of that question, but also to the information systemized by the inductive method.

Practical possibilities of work result significance and application. This information is relevant for potential users planning to purchase the accounting software. Also, it is relevant for the authors of these products, in further accomplishing the processes of programme development and for the State Tax Inspectorate in the context of i.MAS project.

IVADAS

Pirmi apskaitos požymiai apčiuopiami apie 4000 metų prieš Kristaus gimimą, tačiau manoma, kad tokiam ilgam apskaitos vystymuisi esminius pamatus paklojo Luca Pacioli savo knygoje „Suma de aritmetica“, kurią parašė 1494 metais. Joje pirmą kartą buvo paminėtas dvejetainis įrašas.

Kompiuterių vystymosi raidoje yra minima, kad pirmieji kompiuteriai atsirado 3000 metų prieš Kristaus gimimą, tačiau jų primityvumo lygis buvo ne ką geresnis už to meto apskaitos pasiekimus. Pirmuoju įtaisu, kurį galima laikyti kompiuteriu dabartine samprata, reikėtų laikyti anglų matematiko ir išradėjo Čarlzo Babidžo 1822 metų pasiūlymą sukurti skirtumų mašiną. Ji iš kitų to meto skaičiuotuvų išsiskyrė tuo, kad savo mechanizme turėjo užprogramuotas matematikos taisykles. 1834 – 1840 metais Č. Babidžas sukūrė universalią programuojamą analitinę mašiną. Su šia mašina siejama ir programavimo istorijos pradžia.

Apie išradimus yra sakoma, kad jei rato nebūtų išradęs pirmasis rato išradėjas, tai su laiku atsirastų kitas rato išradėjas. Tačiau faktas yra tas, kad šiandien L. Pačiolio sukurtas dvejetainis įrašas yra perkeltas į Č. Babidžo sprendimų pagrindais sukurtas skaičiavimo mašinas – kompiuterius. Šių dviejų šviesuolių dėka savo darbe aš analizuosiu ir vertinsiu buhalterinės apskaitos programų savybes ir jų pritaikymą valiutos pasikeitimo iš litų į eurus laikotarpiu.

Dvejetainio įrašo rankinės apskaitos technologijos nuėjo ilgą nuolatinio tobulėjimo kelią. Produktų gamybos ir prekybos procesai kėlė vis didesnius reikalavimus apskaitos informacijai, kuri turėjo operatyviai tenkinti įmonių savininkų informacinius poreikius. Ypač ryški buhalterinės apskaitos formų kaita prasidėjo tada, kai apskaitos duomenims tvarkyti pradėtos taikyti įvairios skaičiavimo technikos priemonės – nuo paprastų klavišinių mašinų iki šiuolaikinių kompiuterių. Didžiausią įtaką apskaitos formų transformacijoms padarė skaičiavimo technikos priemonių naudojimas apskaitos informacijos tvarkymui – duomenų rinkimui, fiksavimui laikmenose, perdavimui į dorojimo ir saugojimo vietas, aritmetiniam ir loginiam dorojimui, informacijos kaupimui magnetinėse laikmenose, operatyviam išdavimui vartotojams. Taip susidarė prielaidos kompiuterizuotai apskaitos informacinei sistemai kurti ir funkcionuoti.

Valiutų kaita finansų pasaulyje yra pakankamai retas reiškinys. Buhalterinės apskaitos srityje, tai yra pakankamai didelis iššūkis ir gebėjimas prisitaikyti prie šios aplinkybės. Popierinėje apskaitoje reikėtų daug įdirbio, kad visi apskaitoje užregistruoti procesai iki valiutos pasikeitimo būtų išversti į naujos valiutos reikšmes. Tuo tarpu dabartinės technologijos yra daug lankstesnės. Išlieka klausimas: ar visų dabartinių buhalterinės apskaitos programų savybės yra vienodos šiuo atveju ir ar visos programos turi vienodas duomenų apdorojimo galimybes?

Darbo objektas – Kompiuterinės apskaitos programos ir jų savybės.

Darbo tikslas – apibendrinti įmonių ir organizacijų kompiuterinių apskaitos programų savybių ypatumus bei įvertinti jų pritaikymą – euro Lietuvoje įvedimo laikotarpiu.

Darbo uždaviniai:

- nustatyti apskaitos programų savybių turinį ir jį sąlygojančius veiksnius;
- ištirti buhalterinės apskaitos programų pasirinkimo metodus;
- išanalizuoti populiariausių buhalterinių apskaitos programų privalumus ir trūkumus;
- įvertinti buhalterinės apskaitos programų adaptavimą euro įvedimo laikotarpiu;
- numatyti kompiuterizuotos apskaitos sistemos tobulinimo galimybes ir sąryšius su kitomis ekonominės informacijos rūšimis.

Tyrimo metodai:

- mokslinės literatūros, artimos pasirinktai darbo temai, analizė, vertinimas, lyginimas ir apibendrinimas;
- mokslinėje literatūroje atrinktų duomenų panaudojimas apklausos anketos klausimyno suformavimui;
- Informacijos rinkimas monografiniu būdu. Surinkti duomenys bus grupuojami indukcinio būdu naudojant Microsoft Excel programą.

Darbo struktūra ir apimtis: darbą sudaro įvadas, dvi darbo dalys, išvados, septyniolika literatūros šaltinių sąrašas. Darbo apimtis – 42 puslapiai. Darbe – 25 paveikslėliai.

Pasiekti rezultatai:

Gebėti planuoti ir organizuoti apskaitos procesą:

- apibūdinti verslą kaip sistemą, verslo aplinką, joje vykstančius įvykius ir procesus;
- parengti įmonės apskaitos politiką.

Mokėti tvarkyti ūkio subjekto buhalterinę apskaitą:

- įforminti ūkines operacijas juridinę galią turinčiais dokumentais;
- apskaityti įmonės turtą, nuosavą kapitalą, įsipareigojimus, pajamas bei sąnaudas;
- taikyti kompiuterines apskaitos sistemas;

- taikyti apskaitą reglamentuojančius Lietuvos Respublikos teisės aktus bei verslo apskaitos standartus (VAS);

- parengti finansines, mokestines, statistines ir kitas ataskaitas.

Gebėti retrospektyviai ir perspektyviai vertinti įmonės finansinę būklę:

- vertinti ūkio subjekto finansinę būklę ir veiklos rezultatus;
- parengti juridinio asmens biudžetą ir verslo planą.

Gebėti parinkti ir taikyti ūkinių procesų įforminimo ir atsiskaitymo kontrolės formas:

- vykdyti finansinę kontrolę;
- kontroliuoti apskaitos politikos nuostatų taikymą.

BUHALTERINIŲ APSKAITOS PROGRAMŲ ASPEKTAI

1.1. Informacinės sistemos organizacijoje

Informacinės sistemos, kuriamos ir naudojamos daugelyje žmogaus veiklos sričių. Jos leidžia naudotis tiksliai ir laiku gaunama informacija, yra skirtos palengvinti valdymo ir administravimo, koordinacijos ir kontrolės funkcijas. Tinkamai sukurtos informacinės sistemos teikia žinių apie organizacijos veiklos praeitį, dabartį, numatomą ateitį ir organizacijai svarbius vidaus ir išorės įvykius. Informacinės sistemos padeda analizuoti ir vizualizuoti informaciją, palengvina įvairaus lygio vadovų ir administratorių darbą.

Pasak Bajorūnienės I.S. ir Christausko Č. (2008) vienas iš būdų taupiai ir racionaliai naudoti darbo, materialius bei piniginius išteklius ir didinti gamybos efektyvumą yra valdymo bei kontrolės darbuotojų aprūpinimas operatyvia ir patikima informacija. Pagrindinis informacinio aprūpinimo didinimo kelias yra kompiuterių naudojimas tvarkant ekonominę informaciją. Šiuolaikinių organizacijų veiklai ir verslo aplinkai reikalingos informacinių technologijų paslaugos ir visų veiklos sričių kompiuterizuotos informacinės sistemos, nes jos padeda išspręsti informacinio aprūpinimo problemas, yra projektavimo ir valdymo veiksmingumo priemonės.

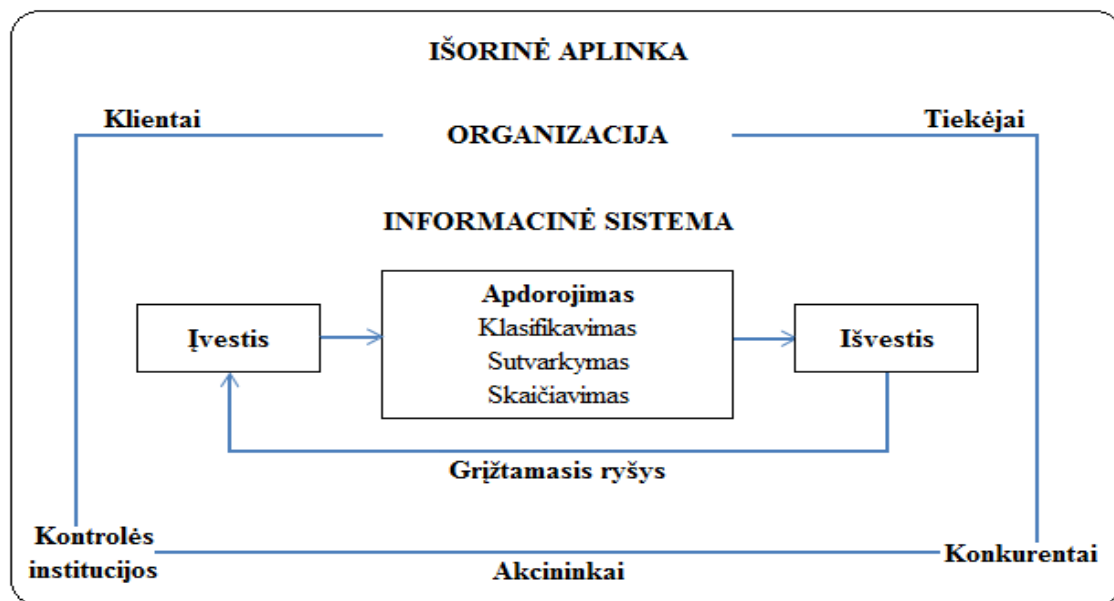
Vilniaus universiteto mokslininkai R. Skyrius, A. Mikalauskiene, L. Zalieckaitė informacinę sistemą vadina žmonių, funkcijų ir technologijų sistema. Anot jų, greta informacinių technologijų čia priklauso:

- uždaviniai ir jų kompleksai;
- duomenų bazės;
- žmonės – informacinės sistemos vartotojai, informacinės sistemos specialistai;
- naudojimosi informacinių sistemų taisyklės ir reglamentai;
- ryšio su kitomis informacinėmis sistemomis priemonės.

Pasak, I. S. Bajorūnienės ir Č. Christausko (2008) informacinės sistemos gali būti apibūdintos dviem aspektais: technologiniu ir vadybiniu. Technologiniu aspektu informacinės sistemos yra sudėtinga aparatinės ir programinės įrangos visuma, kaupianti, apdorojanti, sauganti ir paskirstanti informaciją tam, kad organizacijos sprendimų priėmimas ir kontrolės procesai būtų palaikyti. Be sprendimų priėmimo paramos, koordinavimo ir kontrolės, informacinės sistemos naudingos analizuojant problemas, identifikuojant sudėtingas sritis, kuriant naujus produktus.

Technologiniais aspektais bei požiūriu į informacines sistemas Laudon K.C. išskiria tris dedamąsias, sudarančias informacinę sistemą bei teikiančias reikalingą informaciją organizacijų

sprendimams priimti, kontrolės operacijoms vykdyti, problemoms analizuoti, naujiems produktams ar paslaugoms kurti (žr. 1 pav.).

1 pav. Informacinė sistema technologiniu aspektu (Laudon K.C.)

Įvesties dedamoji renka neapdorotus duomenis tiek organizacijos viduje, tiek jos išorinėje aplinkoje. Apdorojimo dedamoji paverčia neapdorotus duomenis į patogesnę bei vartotojo atžvilgiu naudingesnę formą. Tvarkant apskaitą – tai pirminiai apskaitos dokumentai. Paskutinė dedamoji – išvestis, perduoda apdorotą informaciją suinteresuotiems asmenims, kurie ja disponuos ir naudos tolesnėje veikloje. Grįžtamojo ryšio mechanizmas informacinėje sistemoje kontroliuoja įvedamas operacijas.

Vadybiniu aspektu informacinės sistemos yra organizaciniai ir valdymo sprendimai, pagrįsti informacinėmis technologijomis, siekiant įveikti išorinės aplinkos keliamus sunkumus. Šis I. S. Bajorūnienės ir Č. Christausko apibrėžimas pabrėžia informacinių sistemų organizacinį ir valdymo pobūdį: vadybininkai bei vadovai, norėdami suprasti informacines sistemas, turi plačiau išanalizuoti tris sistemos dimensijas: organizacijos, valdymo bei informacinių technologijų (žr. 2 pav.).

Organizacinę informacinių sistemų dimensiją nusako:

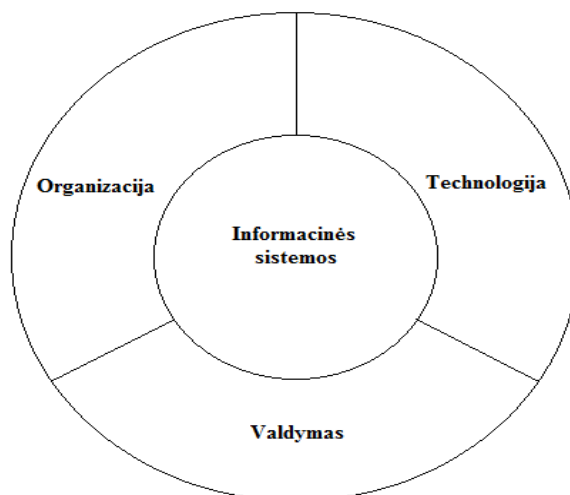
- organizacijos struktūra;
- taisyklės, operatyvios duomenų kaupimo ir apdorojimo procedūros;
- organizacijos funkcijos, pagrindinė veikla, gamyba, finansai, apskaita;
- išteklių planavimas, valdymas ir žmogiškieji ištekliai.

Kiekviena įstaiga, įmonė ar organizacija turi vidinę valdymo struktūrą, kurios kiekvienas struktūrinis elementas atlieka tam tikras funkcijas, yra pavaldus kitiems arba valdo žemesnio lygio struktūrinius komponentus.

Tai organizacijos valdymo politikos dalis. Todėl informacinėse sistemose, nustatant bendrą valdymo struktūrą, duomenų srautus, informacinius procesus, į tai turi būti atsižvelgta.

Technologinę informacinių sistemų dimensiją sudaro:

- įvairi elektroninė, kompiuterinė bei ryšio aparatūra, kuri naudojama įvesties, apdorojimo ir išvesties operacijoms informacinėje sistemoje atlikti;
- programinė įranga;
- informacijos saugojimo technologijos;
- komunikacinės technologijos ir informaciniai tinklai.

2 pav. **Informacinė sistema vadybiniu aspektu** (Bajorūnienė I.S. ir CHristaukas Č.)

Kita svarbi informacinių sistemų sferos dalis susijusi su sistemų elgseną tiriančiais dalykais, kurie atsiranda diegiant, vystant ir palaikant informacines sistemas. Tokie aspektai: strateginis verslo integravimas, projektavimas, įgyvendinimas, utilizavimas bei valdymas, negali būti visiškai įvertinti modeliais, priklausantiems techniniam požiūriui.

Apibendrinant galima teigti, kad informacinės sistemos yra tikrai daugiau nei kompiuteriai, o jų naudojimo efektyvumas priklauso nuo sistemos elementų, t.y. organizacijos, valdymo ir informacinių technologijų, supratimo lygio. Todėl visos informacinės vadybiniu aspektu – organizacinių bei valdymo sprendimų paramos priemonės, naudojamos išorinės aplinkos keliamiems iššūkiams veikti. Technologiniu aspektu – komponentų, kaupiančių, apdorojančių

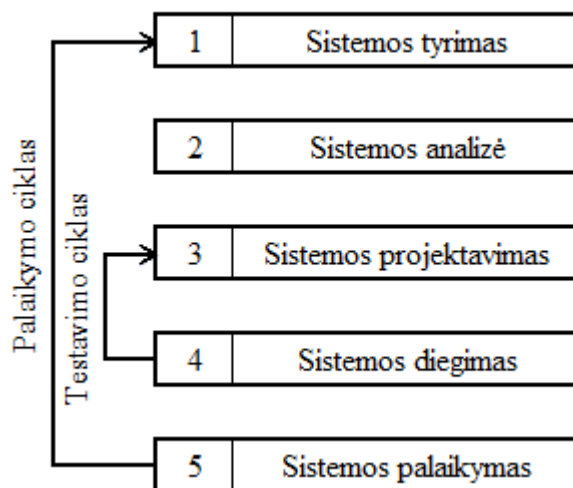
saugojančių, analizuojančių ir platinančių informaciją konkrečioms atitinkamos organizacijos tikslams pasiekti kompleksas.

1.2. Sistemos gyvavimo ciklas

Kuriant informacines sistemas, tenka laikytis sistemos gyvavimo ciklo nuostatų. Gyvavimo ciklas apibrėžia informacijos sistemų, programų, duomenų bazių ir kompiuterių tinklų kūrimo stadijas, etapus, kontrolę ir dokumentų rengimo būdus. Taip siekiama unifikuoti sistemų ir posistemų kūrimo tvarką ir priartinti ją prie pasaulyje susiklosčiusios praktikos bei standartų (Lietuvos ryšių ir informatikos ministerija, 1998).

Užsienio šalių tyrinėtojai išskiria penkias sistemos gyvavimo ciklo stadijas (žr. 3 pav.):

- sistemos tyrimas, nustatant informacijos poreikį, apibrėžiant galimus jo tenkinimo būdus;
- sistemos analizė, t.y. esamo (egzistuojančio) informacijos srauto tyrimas;
- sistemos projektavimas;
- sistemos diegimas – programinės įrangos kūrimas ir testavimas, personalo mokymas ir, jeigu reikia, projekto tobulinimas – vadinamasis testavimo ciklas;
- sistemos palaikymas (palaikymo ciklas), kai informacines sistemas vertina pagal tai, ar ji tenkina įvairių informacijos vartotojų poreikius ir prireikus gali būti modifikuojama.

3 pav. Sistemos gyvavimo ciklas (pagal O'Leary)

Informacinė sistema, kaip ir kiekvienas dirbtinis objektas, yra kuriama. Sistemos kūrimas (ir tobulinimas, apskritai plėtra) yra įvairus ir sudėtingas procesas, kuris apima reikalavimų analizę, sistemos projektavimą ir realizavimą. Vilniaus universiteto profesorius L. Simanauskas pažymi, kad

sistemos gyvavimo ciklas yra jos plėtros pokyčių nuo koncepcijos iki veiklos pabaigos visuma. Apie informacinės sistemos gyvavimą siūlo kalbėti kaip apie procesą, per kurį kartojasi kūrimo ir veikimo fazės, kartu ir apie informacinės sistemos gyvavimo ciklus. Profesorius išskiria keturias pagrindines informacinės sistemos gyvavimo ciklo fazes: kūrimas; veikimas; tobulinimas; naikinimas, parodo informacinės sistemos projektavimo (kaip proceso) darbų turinį ir eigą, pateikia konceptualius kūrimo principus ir metodus.

Informacinės sistemos gyvavimo ciklas šiek tiek skiriasi nuo pačios informacijos gyvavimo ciklo. Informacijos gyvavimo ciklas – laikotarpis nuo informacijos įrašymo į elektronines laikmenas iki jos pašalinimo. Apskaitos informacija iš elektroninių laikmenų šalinama tada, kai tampa neaktuali rezultatiniams apskaitos dokumentams formuoti arba pasibaigia teisės aktais nustatytos jos privalomo saugojimo terminas.

1.3. Kompiuterizuotos apskaitos sistemos pasirinkimas

Valdymo sprendimai, jų pagrįstumas, įgyvendinimo galimybės ir padariniai priklauso nuo informacijos, kuria remiantis daromi sprendimai. Todėl, svarbų vaidmenį atlieka verslo informacinė sistema, kurios bazę sudaro apskaitos duomenys, apibūdinantys faktiškos veiklos situaciją. Informacinė, bet kokio objekto sistema pradedama kurti nuo apskaitos uždavinių komplekso, naudojant vientisą apskaitos duomenų bazę.

Pasirenkant naujas kompiuterizuotas apskaitos sistemas, leidžiama šiuolaikiškai organizuoti, valdyti ir apskaityti savo verslą.

Pasak, S. Vaičiulienės ir J. Savickienės šiuo metu dauguma įmonių ir organizacijų naudoja vietinių programuotojų sukurtus kompiuterines apskaitos ir verslo valdymo programas. Pasiūla taikomųjų apskaitos programų sparčiai didėja. Kompiuterinės apskaitos programos paprastai skiriasi forma, bet ne turiniu. Visos kompiuterizuotos apskaitos programos apdoroja ir pateikia buhalterinės apskaitos duomenis pagal tipines finansinės atskaitomybės formas.

Nustatyti tokius kriterijus ir sudaryti jais grindžiamą įvairių kompiuterinės apskaitos sistemų vertinimo mechanizmą yra vienas svarbiausių visos valdymo objekto informacinės sistemos kūrimo ir plėtojimo uždavinių.

Atsižvelgiant į bendrųjų, visuotinai pripažintų veiksmų reikšmę informacinei sistemai, Č. Christauskas (2001), sudarė tokį vertinimo kriterijų sąrašą:

- kapitalo grąža;
- techninis lygis;
- sistemos priežiūros ir plėtojimo sąnaudos;

- įsisavinimo lygis, arba įdiegimo sudėtingumo laipsnis;
- vartotojų darbo našumo ir darbo efektyvumo didėjimas;
- vartotojų informacinių ir funkcinių poreikių tenkinimas;
- modifikavimo ir integravimo su kitais valdymo uždaviniais galimybių lygis;
- kokybinė nauda.

Visa informacinė sistema turi atitikti strateginius verslo tikslus. Tačiau šių kriterijų išsidėstymo tvarka skirtingose valdymo objektuose gali skirtis. Todėl negali būti universalaus atsakymo, kurią sistema pasirinkti, analogiškai pasirenkant kompiuterizuotą apskaitos programą.

Lietuvos programinės įrangos rinkoje siūloma gana daug įvairios specializuotos programinės įrangos, t.y. programinės įrangos, skirtos buhalterinei apskaitai tvarkyti. Dalis jos parengta Lietuvos specialistų, kita dalis – užsienyje, tik pritaikytos Lietuvos vartotojams.

1.4. Kompiuterizuotos programos diegimas

Pasak Č. Christausko (2001) įmonė, diegianti automatizuotą duomenų bazę, turi parengti apskaitos kompiuterizavimo projektą (technologiją), jį valdyti ir pritaikyti konkrečiai informacijai doroiti. Todėl kompiuterizuotos sistemos projekto diegimas yra vienas svarbiausių sistemos kompiuterizavimo etapų. Nuo jo parengimo kokybės ir kompiuterizuotos programinės sistemos parinkimo priklausys apskaitininkų darbo našumas, apskaitinės informacijos operatyvumas, valymo sprendimų kokybė, ūkinių operacijų kontrolės efektyvumas. Projektų sudarymas – procesas, kuriuo metu sudaroma detali informacijos doravimo technologija.

P. Domeika pažymi, kad projektavimo procesas yra sudėtingas, vykdomas palaipsniui. Visi projektavimo darbai gali būti suskirstyti į tris stadijas:

- 1) priešprojektinė stadija;
- 2) projekto sudarymo stadija;
- 3) projekto perdavimo eksploatuoti stadija.

Programai diegti naudojamos vartotojo instrukcijos. Gerai parengtos vartotojo instrukcijos palengvina ir paspartina diegimą. Įmonių darbuotojai tada vadovaujasi tokiomis instrukcijomis:

- apie pradinės informacijos registravimą dokumentuose ir jos perkėlimą (perkodavimą) į magnetinį diską;
- apie sąskaitų likučių ir apyvartų paruošimą iki kompiuterizavimo laiko;
- apie pastoviųjų žinybų informacijos paruošimą, jos įrašymą į personalinio kompiuterio duomenų bazę, papildymą ir koregavimą;

- apie rezultatinės informacijos formavimą ir panaudojimo būdus ūkiniams procesams reguliuoti;
- kitos vartotojo instrukcijos.

Įmonėje diegiant apskaitos kompiuterizavimo programą, P. Domeika pataria atlikti šiuos paruošiamuosius darbus:

- organizuoti seminarus įmonės darbuotojams (buhalteriams, materialiai atsakingiems asmenims ir kt.) vartotojo instrukcijoms ir kompiuterių darbo programoms (jų funkcijoms) studijuoti;
- 1-2 mėnesius prieš apskaitos kompiuterizavimo pradžią įmonėje įdiegti numatytus pirminius dokumentus;
- mokyti materialiai atsakingus asmenis ir kitus darbuotojus gerai (pagal reikalavimus) surašyti pirminius dokumentus, pradinius jų duomenis perkelti į diską;
- sudaryti įmonės gamybos ir apskaitos ypatumus atitinkantį informacijos klasifikatorių ir įrašyti jį į kompiuterio atmintį;
- inventorizuoti materialias vertybes (produktus, gyvulius, medžiagas) ir kitą turtą, kad jų likučiai iki kompiuterizavimo datos būtų realūs; visų analitinių ir sintetinių sąskaitų likučius bei apyvartas įrašyti į duomenų bazę;
- paruošti pastoviosios informacijos žinytus – darbo ir medžiagų suvartojimo normatyvus, kainas, įvairius koeficientus, darbų įkainius ir kt.;
- sudaryti informacijos perdavimo (dokumentų apyvartos) grafiką, atitinkantį kompiuterizuotos apskaitos reikalavimus;
- atlikti kitus paruošiamuosius darbus.

Socialinių mokslų dr. L. Stabingis siūlo sudaryti įmonės apskaitos informacinės sistemos diegimo planą, kuris apimtų:

- personalo mokymą naudotis sistema ir ją valdyti;
- techninės ir komunikacinės įrangos parinkimą, įsigijimą ir sumontavimą;
- bendrosios programinės įrangos parinkimą, įsigijimą ir instaliavimą;
- sistemos kokybės ir priimtino vartotojams testo parengimą;
- sistemos patikrą naudojantis parengtu testu;
- prieš sistemos naudojimą įrašytinų duomenų surinkimą bei įrašymą į magnetines laikmenas;
- apskaitos informacinės sistemos naudojimo pradžios įforminimą ir atsakomybės už sistemos priežiūrą paskirstymą.

Programa gali būti vienu metu diegiamas visuose apskaitos baruose arba palaipsniui – pagal atskirus apskaitos barus, pavyzdžiui, pirmiausia darbo užmokesčio apskaitos, vėliau – gamybos atsargų apskaitos ir pan. Apskaita gali būti kompiuterizuojama iškart visoje įmonėje arba jo padaliniuose. Tai priklauso nuo įmonės dydžio, jos specializacijos, nuo apskaitos informacijos srauto, jo aktualumo, nuo įmonės darbuotojų pasirengimo ir kitų veiksnių.

1.5. Kompiuterizuotų duomenų bazės kūrimo ypatumai

Bet kurios valdymo sistemos informacinio aprūpinimo esminis elementas yra duomenų bazė, t.y. duomenų rinkiniai, saugomi kompiuterio atmintyje ir naudojami valdymo reikmėms.

Dažnai informacija laikoma tam tikru būdu susistemintomis duomenų grupėmis, sudarančiomis duomenų bases. Vilniaus universiteto prof. L. Simanauskas savo knygoje duomenų bazę apibūdini taip: „Kiekviena duomenų bazė – tai specialiu būdu organizuotas duomenų rinkinys, kuriuo modeliuojami taikomosios srities objektai ir jų tarpusavio sąryšiai“. Sudedamoji duomenų bazės dalis – užklausų kalba, kuria formuluojami klausimai apie modeliuojamus objektus, jų savybes ir tarpusavio ryšius.

Č. Christauskas: „Įmonėje gali būti viena arba kelios duomenų bazės. Kiekvienoje jų gali būti laikomi normatyvų, žinyų, prognozių, planų ir operatyviniai duomenys. Normatyvų bei žinyų duomenys imami iš konstrukcinės ir technologinės dokumentacijos, normų, sąrašų, kainoraščių, žinyų, specifikacijų bei kitų dokumentų ir naudojami nuolat visiems numatytiems uždaviniams spręsti. Joje laikomiems duomenims svarbūs yra tikrumo ir savalaikiškumo atnaujinimo reikalavimai. Prognoziniai, planų bei faktiški duomenys laikomi ir apdorojami tik tam tikrą laikotarpį. Jiems keliama gavimo savalaikiškumo ir adekvatumo valdymo objekte vykstantiems procesams reikalavimai“.

Perėjimas nuo rankinio skaičiavimo prie kompiuterinių duomenų bazių valdymo programų reikalauja pradinių duomenų įvedimo iki tos datos, nuo kurios bus atliekamos dokumentų tvarkymas programinėmis priemonėmis. Todėl vartotojas iki tam tikros datos turi būti pasiruošęs suvesti pradinius likučius visų sąskaitų, su kuriomis ruošiamasi dirbti. Žinoma, didžiausias darbas trumpalaikio turto fiksavimas, bei kreditorių ir debitorių pradinių likučių fiksavimas.

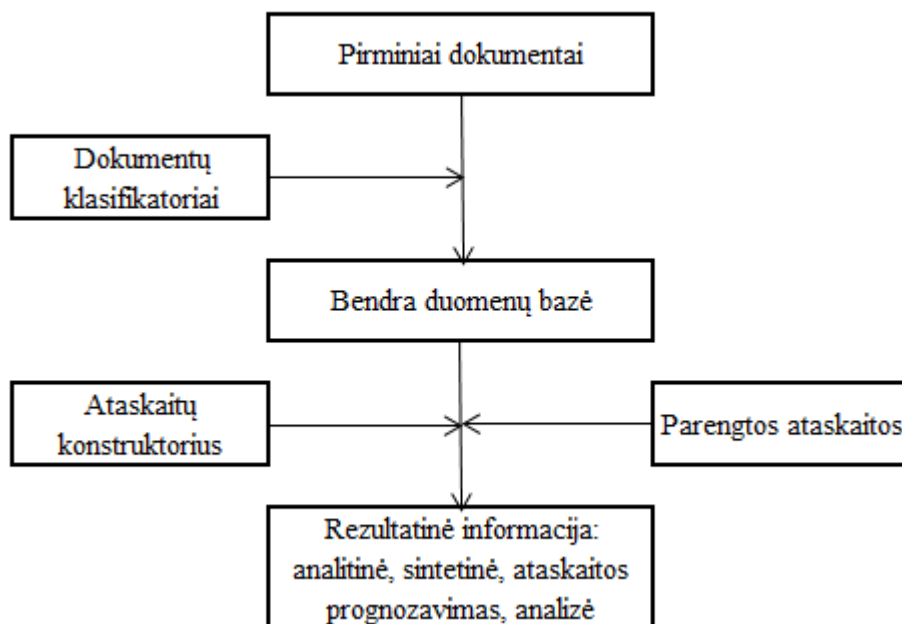
Parengiami pradiniai duomenys tolimesniam darbui: surašomi klientų tekstiniai įrašai, atsargų pavadinimai, visų normatyvų tekstiniai įrašai. O čia jau, reikia darbo su kompiuteriu įgūdžių ir laiko tekstiniai informacijai suvesti. Tačiau šią informaciją galima pradėti vesti anksčiau, dar prieš pradėdant realų darbą. Patartina iš karto pradėti būsimų dokumentinių įrašų grupavimo ir

sistemizavimo kūrimą, o tai po tam tikro laiko gali pateikti papildomos informacijos analizei ir pagerinti apskaitą įmonės viduje.

Anot Č. Christausko šiuolaikinės skaičiavimo technikos galimybės leidžia kompiuterizuotą duomenų bazes organizuoti pagal duomenų banko funkcionavimo reikalavimus. Todėl kompiuterizuotos duomenų bazės organizavimo modelio pasirinkimas tampa aktualus. Pasirinktas organizavimo modelis turi ne tik išsaugoti buhalterinės apskaitos metodo elementus, bet ir atlikti apskaitos duomenų tvarkymo procedūrų integravimą su kontrolės bei operatyvios ekonominės analizės procedūromis reikalavimus. Realizuojant šiuos reikalavimus būtina (Č.Christauskas):

- kompiuteriu kontroliuoti nustatytus materialių vertybių sąnaudų limitus bei normas;
- derinti operatyvios ekonominės analizės procesus su duomenų tvarkymo procesais;
- tvarkant apskaitos duomenis, lyginti faktiškus duomenis su planiniais duomenimis bei sutartiniais įsipareigojimais ir nustatyti nukrypimus nuo planinių duomenų ir sutartinių įsipareigojimų;
- tvarkant atsiskaitymų apskaitos duomenis, kontroliuoti skolininkus.

Kuriant vadybines kompiuterines apskaitos programas, apskaitos duomenis būtina tvarkyti pagal technologiją, numatančią maksimaliai panaudoti ne tik technikos technines ir konstrukcines galimybes, bet ir siekti maksimizuoti valdymo informacijos pateikimą bei minimizuoti rankinio darbo sąnaudas (žr. 4 pav.).

4 pav. **Informacijos gavimo schema racionaliuose programiniuose produktuose**
(pagal Č. Christauskas)

Tokioms technologijoms būtina:

- maksimaliai kompiuterizuoti apdorojamų duomenų paieškos operacijas;
- visi apskaitos duomenų pertvarkymo aritmetiniai veiksmai atliekami kompiuteriu;
- pertvarkyti duomenis pagal pageidavimą;
- didelė operacinė ir „kietoji“ atmintis, leidžiančios racionaliai organizuoti apskaitos duomenų pertvarkymo technologinį procesą;
- lokalinio tinklo programos versija, leidžianti laisvai operuoti duomenų baze skirtingiems uždaviniais spręsti;
- „Žmogaus – kompiuterio“ dialogui palaikyti programai turėti analogišką operacinei sistemai aplinką;
- sudaryti bendrą duomenų bazę visoms įmonės funkcinėms tarnyboms.

1.6. Kompiuterinių technologijų praktinis naudojimas

Kompiuterizuojant įmonę reikia atsižvelgti į tam tikrus veiksnius, todėl galima būtų apibrėžti sąlygas, būtinas modernizuojant įmonės veiklą. Kompiuterizuojant įmonės informacinius procesus, reikia atkreipti dėmesį į socialines ir psichologines sąlygas. Pasak, Č. Christausko galima išskirti kelis įmonės kompiuterizavimo ir jos darbuotojų kvalifikacijos augimo proceso etapus:

Pirmame etape – tai rutininių apskaitos darbų ir dokumentų spausdinimo kompiuterizavimas. Racionaliai naudojant kompiuterių techniką, Word ir Excel paketus, pavienes programas, galima pastebimai sumažinti sąnaudas. Šio kompiuterizavimo etapo atsipirkimą nesunku apskaičiuoti, bet šis etapas vertingas ir tuo, kad kompiuterizuotos tradicijos ir keliama darbuotojų kvalifikacija.

Antras etapas – apskaitos programos diegimas ir įsisavinimas. Jis pareikalaus kvalifikuoto kolektyvo darbo su sistema ir didelių sąnaudų. Kada atsipirks šios sąnaudos, sunku prognozuoti, tačiau daugelis įmonių ryžtasi pradėti būtent nuo šio etapo. Norint kompiuterizuoti visą įmonės apskaitą ir integruoti duomenis bendrame įmonės duomenų banke, reikia sukurti kompiuterinį tinklą ir įdiegti apskaitos programą.

Trečias etapas – informacinės valdymo sistemos. Jos tikslai teikti vadovams atrinktą, tikslią ir savalaikę informaciją sprendimams priimti. Šiam etapui reikalinga jau funkcionuojanti įmonės apskaitos sistema su integruotų duomenų banku. Informacinės valdymo sistemos kūrimo ir diegimo metodikos problemos nėra išspręstos, ir jų dinamika neatsiejama nuo informacinių technologijų vystymosi.

1.7. Rezultatų pateikimas vartotojui

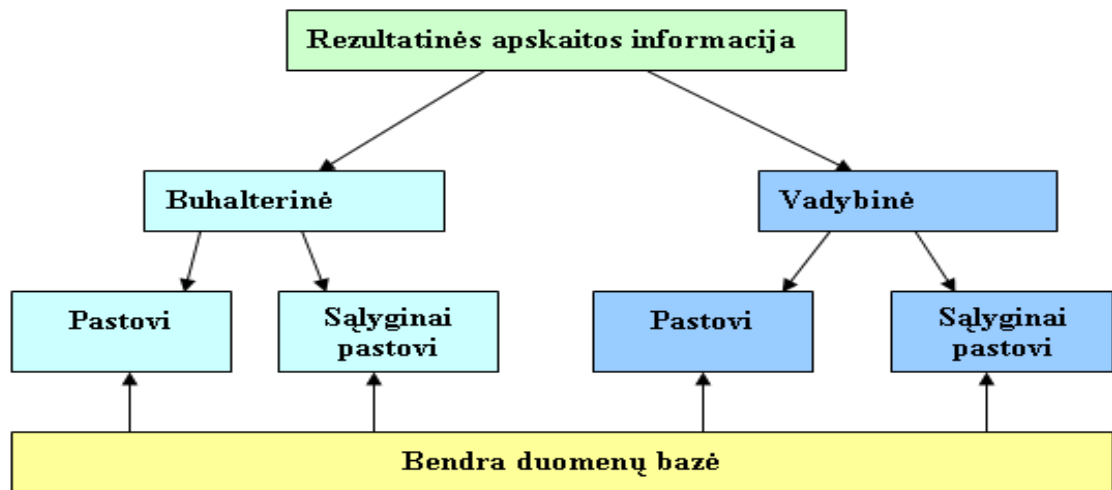
Pasak Č. Chirstausko (2001) valdymas neįmanomas be informacijos. Sprendimų rengimas ir priėmimas yra informacinis procesas. Sprendimas, kaip informacinis dokumentas, priimamas, atlikus sudėtingą informacinio pobūdžio darbą. Automatizuota apskaita padeda žymiai sutrumpinti laiką tarp informacijos gavimo ir sprendimo priėmimo.

Rezultatinės informacijos pateikimui baigiasi apskaitos duomenų tvarkymo procesai ir realizuojamos buhalterinės apskaitos funkcijos – tenkinti valdymo ir kontrolės informacinius poreikius. Galima išskirti tokius rezultatinės informacijos pateikimo aspektu:

- rezultatinės informacijos pateikimo technologijos, leidžiančios naudoti šiuolaikinės skaičiavimo technikos galimybes maksimaliai automatizuoti rezultatinės informacijos pateikimo, kontrolės ir koregavimo operacijas, taip pat užtikrinančios vartotojui operatyvų ir patogų priėmimą prie šios informacijos, sukūrimą;
- rezultatinės informacijos pateikimas vartotojų poreikiams tenkinti, ekonominio turinio nustatymas, taip pat buhalterinės apskaitos orientavimas į savo funkcijų vykdymą.

Rezultatinę informaciją reikėtų skirstyti ne tik pagal naudojimo paskirtį, bet ir pagal galimą jos poreikį skirtingose ūkio šakose arba kitimą laiko atžvilgiu (pvz. pasikeitus šalies normatyviniams aktams, įmonės veiklos pobūdžiui) ir suskirstyti ją į keturias grupes.

Pagal Č. Christauską buhalterinei tipinei (pastoviai) grupei priskiriama praktiškai netinkanti rezultatinės informacija, naudojama visose ūkio šakose (pvz.: sąskaitų likučiai, apyvartos). Buhalterinei netradiciniai grupei priskiriama informacija skirtingų ūkio šakų rezultatinė informacija (pvz.: žemės ūkis, transportas ir kt.). Pastovioji vadybinė rezultatinė informacija: pelno, likvidumo, apyvartumo rodikliai (žr. 5 pav.). Sąlyginai pastovi – kontrakto pelningumas, įmonės veiklos rūšių finansinis rezultatas ar panašiai. Turint tokį rezultatinės informacijos grupavimą, aiškiai matoma tolesnė rezultatinės informacijos naudojimo efektyvumo didinimo galimybė. Tai leidžia vartotojui pačiam kurti pateikiamos rezultatinės informacijos formą ir turinį esamos duomenų bazės pagrindu.

5 pav. **Rezultatinės apskaitos informacijos skirstymas** (pagal Č. Christaukas)

Toks rezultatinės informacijos skirstymas orientuoja buhalterinę apskaitą tobulinti ne tik buhalterinės apskaitos technologiją, bet ir pagrindinės jos užduoties atlikimą – valdymo ir kontrolės informacinį aprūpinimą.

Labai svarbu, kad pateikiama informacija būtų kuo operatyvesnė ir pigesnė. Didelius apskaitos operatyvumo rezervus galima panaudoti integruojant apskaitos duomenų tvarkymą tarp atskirų įmonių ir bankų, ypač tvarkant pardavimų ir atsiskaitymų apskaitos duomenis.

Valdymo atžvilgiu labai svarbu, kad apskaitos duomenys būtų integruojami su planiniais, normatyviniais bei sutartiniais duomenimis, nes tai padeda aktyviau kontroliuoti planų bei prisiimtų sutartinių įsipareigojimų vykdymą.

Kompiuterizuotos duomenų bazės – integruota informacijos sistema, atitinkanti tokius pagrindinius reikalavimus (P. Domeika):

- ji sumažina duomenų perteklių, nes išvengiama daugkartinės įvesties ir tų pačių duomenų kartojimosi;
- padeda išvengti duomenų prieštaravimo;
- naudojama įvairiems uždaviniams spręsti;
- vartotojams patogiu kreiptis į kompiuterizuota duomenų bazę;
- gerėja informacijos patikimumas ir saugumas;
- duomenys nepriklauso nuo kintančių išorės sąlygų;
- mažėja sąnaudos ne tik duomenims kaupti ir laikyti, bet ir jiems išlaikyti aktualios būsenos;
- lanksčios kompiuterizuotos duomenų bazės eksploatavimo formos.

1.8. Kompiuterinės apskaitos pranašumai

Tinkamai parinkta ir įdiegta kompiuterinė apskaitos ir verslo valdymo sistema suteikia įmonėms daug pranašumų. Kompiuterinės apskaitos ir verslo valdymo sistemų pranašumai (pagal I. S. Bajorūnienę ir Č. Christauskas 2008):

1. išlaisvina apskaitos darbuotojus nuo rutininių operacijų;
2. galima kaupti dideles duomenų bazes ir jose be didelių pastangų rasti reikiamą informaciją;
3. didelės verslo procesų kontrolės ir valdymo sprendimų priėmimo galimybės;
4. tikslesnė informacija;
5. išvengiama daugelio klaidų;
6. galima įsigyti papildomų sistemos modulių, taip praplečiant sistemos funkcionalumą;
7. didesnis darbo efektyvumas;
8. sutaupoma daug laiko informacijai perduoti iš vieno padalinio į kitą;
9. gerėja valdymo kontrolės informacinis aprūpinimas, informacija operatyviau pasiekia vartotojus.

Dar kompiuterizuotas buhalterinės apskaitos pranašumas tas, kad be didesnių darbo sąnaudų galima gauti daug papildomos informacijos. Kompiuteryje duomenys gali būti sugrupuoti pagal įvairius požymius, o sąskaitų likučiai nustatomi, bet kuriuo metu.

1.9. Išmaniosios mokesčių administravimo sistemos

Pasak valstybinės mokesčių inspekcijos (žr. <http://www.vmi.lt/cms/imas>), išmaniosios mokesčių administravimo sistemos (toliau — i.MAS) tikslas — mažinti administracinę naštą mokesčių mokėtojams, didinti mokesčių mokėtojų pajamų apskaitymą, mokesčių surinkimą ir mokesčių administratoriaus veiklos efektyvumą, diegiant išmaniąsias elektronines paslaugas ir perkeltiant mokesčių mokėtojų ūkinių operacijų duomenų rinkimą, tvarkymą, valdymą ir teikimą į elektroninę erdvę.

Siekiant įgyvendinti keliamus tikslus, i.MAS formuluojami tokie pagrindiniai uždaviniai:

- teikti išmaniųjų kasos aparatų elektronines paslaugas;
- teikti sąskaitų faktūrų elektronines paslaugas;
- teikti elektroninių važtaraščių elektronines paslaugas;
- teikti apskaitos tvarkymo smulkiam verslui elektronines paslaugas;

- mokesčių administratoriui standartizuotu ir automatizuotu būdu priimti mokesčių mokėtojų teikiamas standartines apskaitos duomenų rinkmenas, jas apdoroti ir įvertinti;
- atlikti nuolatinės mokesčių mokėtojų kontrolės procedūras, panaudojant i.MAS duomenis;
- sukurti duomenų analizės ir modeliavimo įrankius ir sutelkti duomenų analitikos kompetencijas viename centre.

Remiantis valstybinės mokesčių inspekcijos tyrimais, šiuo metu neapskaitytos ekonomikos mastas Lietuvoje yra 26-33 proc. bendrojo vidaus produkto (toliau — BVP), o surenkamų mokesčių ir BVP santykis yra vienas žemiausių Europos Sąjungoje. Neigiamą šešėlinės ekonomikos poveikį biudžeto pajamų surinkimui parodo teorinės pridėtinės vertės mokesčio (toliau — PVM) prievolės ir faktiškai sumokėto PVM skirtumas.

Nesąžiningi mokesčių mokėtojai dažnai vengia apskaityti grynųjų pinigų operacijas, siekdami nuslėpti realiąsias pajamas bei išvengti mokesčių. Šiuo metu rinkoje esantys elektroniniai kasos aparatai sudaro galimybes įvairiai sukčiauti: koreguodami kasos aparate esančią informaciją, fiziniai ir juridiniai asmenys gali neapskaityti gaunamų pajamų. Vis dažniau nustatomi pažeidimai, susiję su bandymu klastoti ar kitaip pakeisti fiskalinio kasos aparato kaupiamus duomenis: darbo su kasos aparatu imitavimas, fiktyvus nuolaidų taikymas, kasos aparatų dubliavimas, duomenų naikinimas. Tai sietina su sparčiai besivystančiomis naujausiomis technologijomis ir jų teikiamomis galimybėmis.

Kartais mokesčių mokėtojai bando išvengti pridėtinės vertės ar kitų mokesčių mokestinių prievolių, sąskaitose faktūrose pateikdami informaciją, neatitinkančią realiai vykdytų ūkinių operacijų turinio, arba nurodydami neteisingus duomenis.

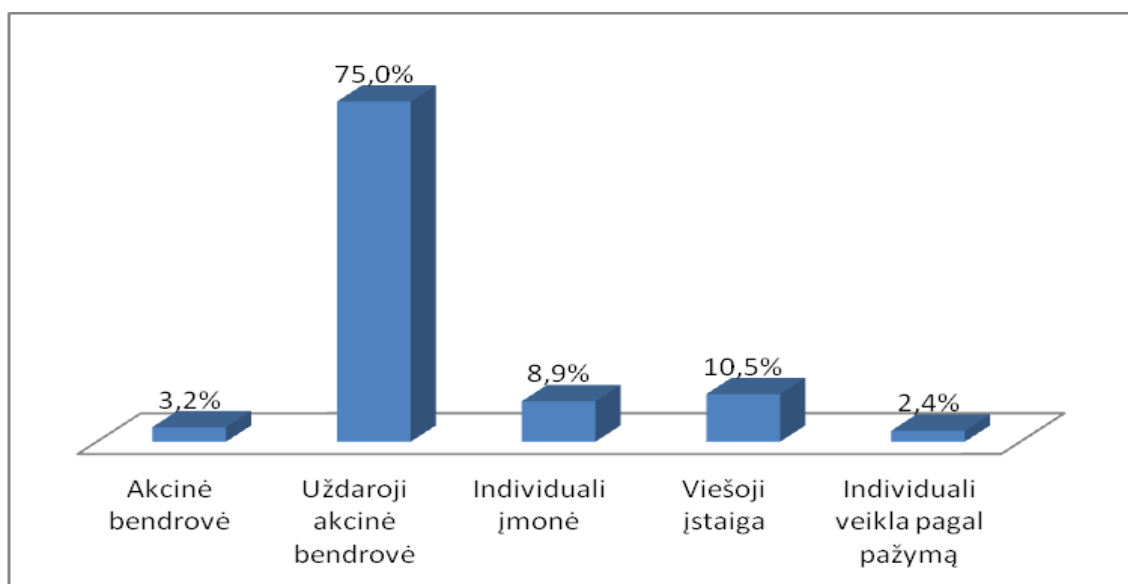
Sukūrus i.MAS, taip pat išaugs bendras šalies ūkio skaidrumas ir konkurencingumas, biudžeto pajamos ir sumažės neapskaitomos ekonomikos mastas.

2. BUHALTERINIŲ APSKAITOS PROGRAMŲ SAVYBIŲ ANALIZĖ VARTOTOJŲ POŽIŪRO ASPEKTU

Anketinės apklausos tikslas buvo surinkti respondentų pateiktus duomenis apie apskaitos programų savybes ir informaciją apie programų gebėjimus adaptuoti pasikeičiant valiutai iš litų į eurus. Surinkta informacija buvo apdorojama keliais metodais:

- atskirai susisteminta informacija pagal kiekvieną anketoje užduotą klausimą;
- surinkti visų klausimų duomenys buvo grupuojami naudojant Microsoft Excel programą. Panaudojus indukcinį metodą, palyginau tarpusavyje sugrupuotus duomenis;
- vertindama ir aprašydama kiekvieno klausimo rezultatus, rėmiausi ne tik to klausimo duomenimis, bet ir indukciniu metodu susisteminta informacija.

Anketinėje apklausoje dalyvavo 124 Utenos regiono įmonių buhalterinę apskaitą tvarkantys darbuotojai. Apklausą atlikti buvo naudojamos skirtingos priemonės: pasitelkta Utenos verslo ir informacijos centro duomenų bazėje esanti kontaktinė Utenos miesto įmonių informacija, kurios dėka elektroniniais laiškais, skambučiais ir tiesioginiais susitikimais buvo surinktas didžiausias informacijos kiekis. Likusi informacija surinkta naudojantis socialiniu tinklu Facebook, taip pat siunčiant asmeninius elektroninius laiškus ir tiesiogiai bendraujant su įmonių buhalteriais, su kuriais palaikau kolegiškus santykius. Elektroninėje erdvėje buvo surinktos 103 anketos, raštu užpildyta 21 anketa. Apklausoje dalyvavo 111 moterų ir 13 vyrų.

6 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal įmonės juridinį statusą (sudaryta autorės pagal anketos duomenis)

6 paveikslėlyje matyti, kad mažiausiai apklausos dalyvių dirba veiklose pagal individualios veiklos pažymą - 3 asmenys arba 2,4 proc. Išanalizavus jų duomenis, matyti, kad apyvartos siekia iki 100 000 EUR, o jų veiklos sritys – paslaugų teikimas.

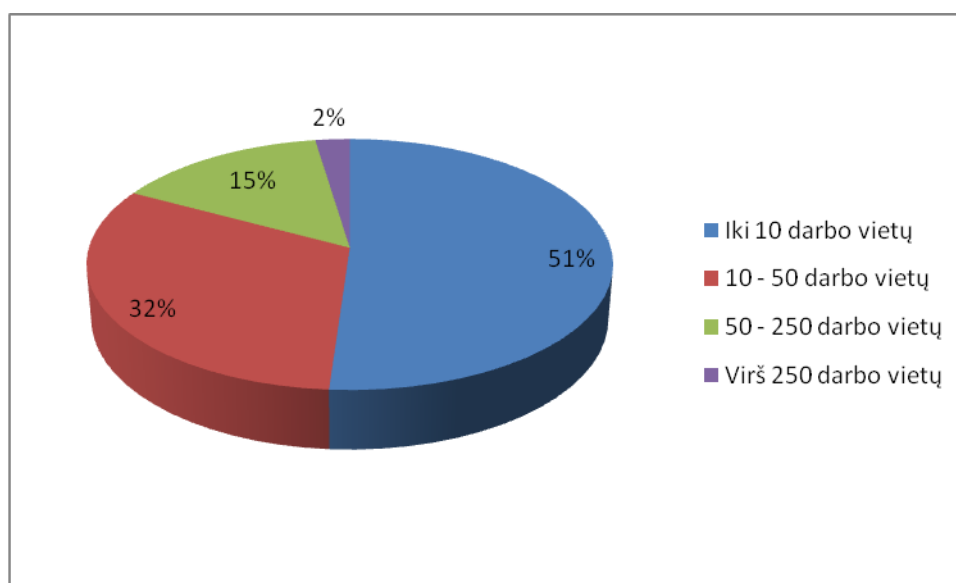
Akcinės bendrovės, kurias sudaro keturi apklausos dalyviai arba 3,2 proc. Šių bendrovių metinės apyvartos siekia nuo 1 000 000 EUR ir daugiau nei 1 500 000 EUR. Dviejų įmonių atstovai pažymėjo, kad užsiima gamyba ir likusios dvi – prekyba.

11 asmenų arba 8,9 proc. pažymėjo, kad tvarko individualių įmonių apskaitą. Jų apyvartos siekia iki 500 000 EUR. Septynios iš jų užsiima paslaugų teikimu, o keturios – prekyba.

Panašus apklausos dalyvių skaičius buvo apskaitos darbuotojai, dirbantys Viešose įstaigose – 13 asmenų arba 10,5 proc. Šių įstaigų metinė apyvarta siekia iki 100 000 EUR, jų veiklos sritys – paslaugų teikimas.

Didžiąją daugumą apklausos dalyvių sudarė uždaryjū akcinių bendrovių buhalteriai, t.y. 93 apklausos dalyviai arba 75 proc. Didžioji dalis, t. y. 66,7 proc. šių bendrovių atstovų nurodė, kad jų metinė apyvarta siekia nuo 500 000 eurų iki 1 500 000 eurų, dar 10,7 proc. nurodė, kad jų metinė apyvarta – daugiau nei 1500000 eurų, o likusios pažymėjo, kad jų metinė apyvarta – iki 500 000 eurų per metus. 45 įmonės verčiasi tik prekyba, 8 – tik statyba, 7 – tik paslaugų teikimu. Dviejų įmonių atstovai atsakė, kad jų įmonių veikla yra gamyba. 31 įmonė užsiima keliomis veiklos sritimis (pvz.: statyba / gamyba / paslaugų teikimas ar gamyba / prekyba / paslaugų teikimas).

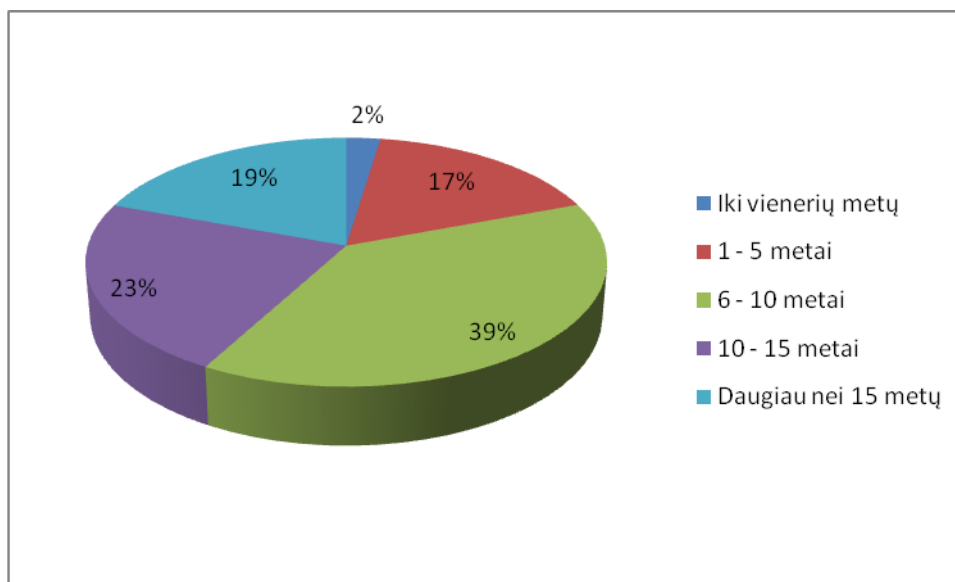
Kaip matome, daugiausia respondentų dirba uždarosiose akcinese bendrovėse, mažiau viešosiose įstaigose ir individualiose įmonėse, mažiausia respondentų dirba akcinese bendrovėse ir individualiose įmonėse pagal pažymą.

7 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal darbuotojų skaičių įmonėje (sudaryta autorės pagal anketos duomenis)

7 paveikslėlio informacija rodo, kad aktualiausios apskaitos sistemos yra iki 10 darbuotojų (42,8%). Šiek tiek mažesnis poreikis nuo 10 iki 50 darbuotojų (38,7%). Kad įmonėje dirba nuo 50 iki 250 darbuotojų išsakė 20 apklausos dalyvių, kurie sudarė 16,2% apklaustųjų. Dabartinės apskaitos programos įmonėse pritaikytos ne tik apskaitos darbuotojų poreikiui, bet ir kitiems įmonės darbuotojams, kurie gali turėti ribotą ar neribotą įtaką apskaitos rezultatams, tokie įmonės darbuotojai gali dirbti padalinių vadovais, produktų vadovais, pardavimų vadybininkais, kasininkais, kurie turi teisę pritaikyti nuolaidas klientams, žinoma ir pats įmonės vadovas. Trys apklausos dalyviai, kurie sudarė 2,4% apklaustųjų nurodė poreikį virš 250 darbuotojų. Tai yra trys iš keturių akcinių bendrovių dalyvavusių apklausoje.

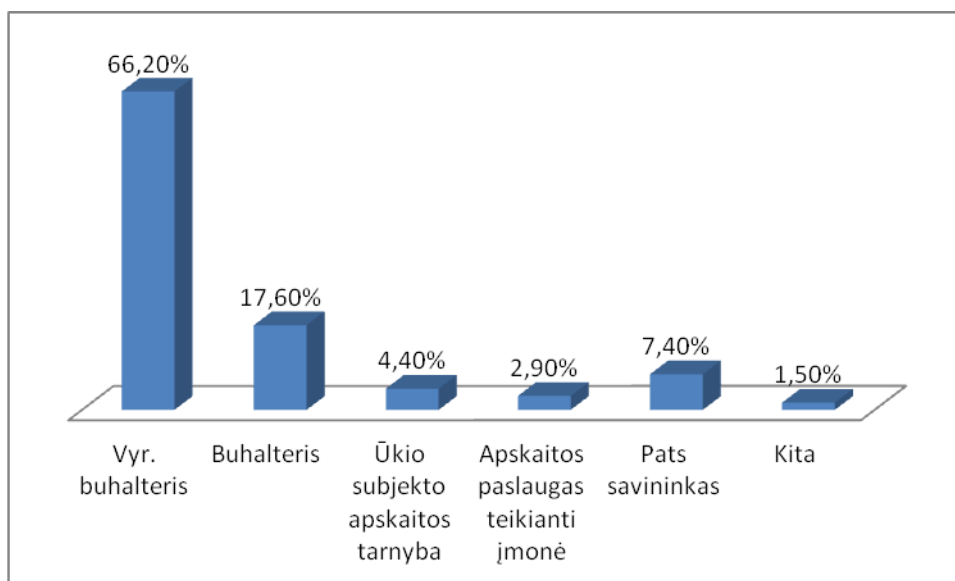
Kaip matome, populiariausių įmonės iki 10 darbuotojų, o mažiausiai įmonių – virš 250 darbuotojų.

8 pav. Respondentų pasiskirstymas apskaitos srityje pagal darbo stažą (sudaryta autorės pagal anketos duomenis)

Iš pateiktų 8 paveikslėlio rodiklių matyti, kad apklausoje didžiąją dalį 100 (80,7 proc.) respondentų sudarė darbuotojai, turintys ilgametę patirtį, t. y. nuo 6 ir daugiau metų, darbo stažą buhalterijos srityje.

Kaip matome, šiuo laikotarpiu daugiausia yra 6 – 10 metų darbo stažą turinčių buhalterių. Mažiausiai iki vienerių metų.

9 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal buhalterinės apskaitos vedimo atsakingus subjektus
(sudaryta autorės pagal anketos duomenis)

Pagal 9 paveikslėlio duomenis, matome, kad:

90 įmonių (t. y. 66,2 proc.) apskaitą tvarko vyr. buhalteriai. Iš jų 82 dirba uždarojose akcinėse bendrovėse, 7 viešosiose įstaigose ir 1 respondentas dirba akcinėje bendrovėje.

24 įmonėse (17,6 proc.) už apskaitą atsakingi buhalteriai. Jie tvarko vienos uždarnosios akcinės bendrovės, 6 viešųjų įstaigų ir 7 individualių įmonių apskaitą. Dar 10 apskaitos darbuotojų apskaitą tvarko kartu su vyr. buhalteriu.

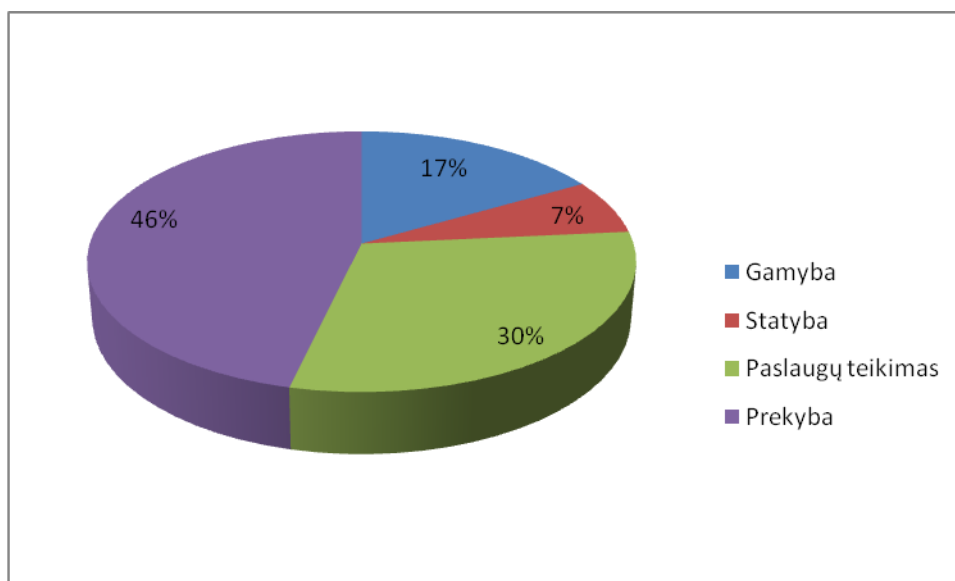
6 apklausos dalyviai (4,4 proc.) pasirinko Ūkio subjekto apskaitos tarnybą. Ji vykdo 4 uždarytųjų akcinių bendrovių ir 2 akcinių bendrovių buhalterinę apskaitą.

4 apklausos dalyvių (2,9 proc.) buhalterinės apskaitos vykdymas yra perleistas analogiškas paslaugas teikiančioms įmonėms. Specializuotų įmonių paslaugomis naudojasi 3 uždarnosios akcinės bendrovės ir 1 akcinė bendrovė.

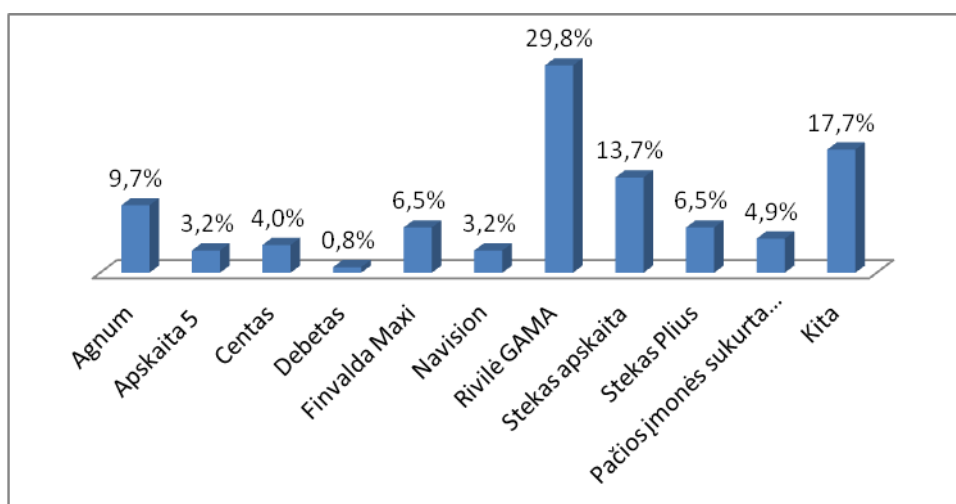
10 apklausos dalyvių (7,4 proc.) nurodė, kad buhalterinę apskaitą tvarko patys. Dvi iš jų uždarnosios akcinės bendrovės, 3 dirba pagal individualią veiklą pagal pažymą ir 4 individualiose įmonėse.

2 apklausos dalyviai (1,5 proc.) pasirinko „Kita“, t. y. jų apskaitą tvarko buhalteriai pagal IDV pažymą.

Kaip matome, buhalterinę apskaitą daugiausia tvarko vyr. buhalteriai, bei buhalteriai, o mažiausiai ūkio subjekto apskaitos tarnybos, buhalterines apskaitos paslaugas teikiančios įmonės, patys savininkai, bei buhalteriai pagal IDV pažymą.

10 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal veiklos sritis (sudaryta autorės pagal anketos duomenis)

11 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal apskaitos programas įmonėse (sudaryta autorės pagal anketos duomenis)

Pateikus klausimus, kokia įdiegta apskaitos programa (žr. 10 pav.) ir kokia apskaitos programa naudojate savo įmonėje (žr. 11 pav.) mes matome, kad programa „Rivilė GAMA“ naudojami didžioji dalis respondentų, t. y. 37 (29,8 proc.) apklaustųjų. Iš jų net 30 (81,1 proc.) apklaustųjų dirba prekybos srityse, 4 (10,8 proc.) įmonės teikia paslaugas ir 3 (8,1 proc.) verčiasi statybine veikla.

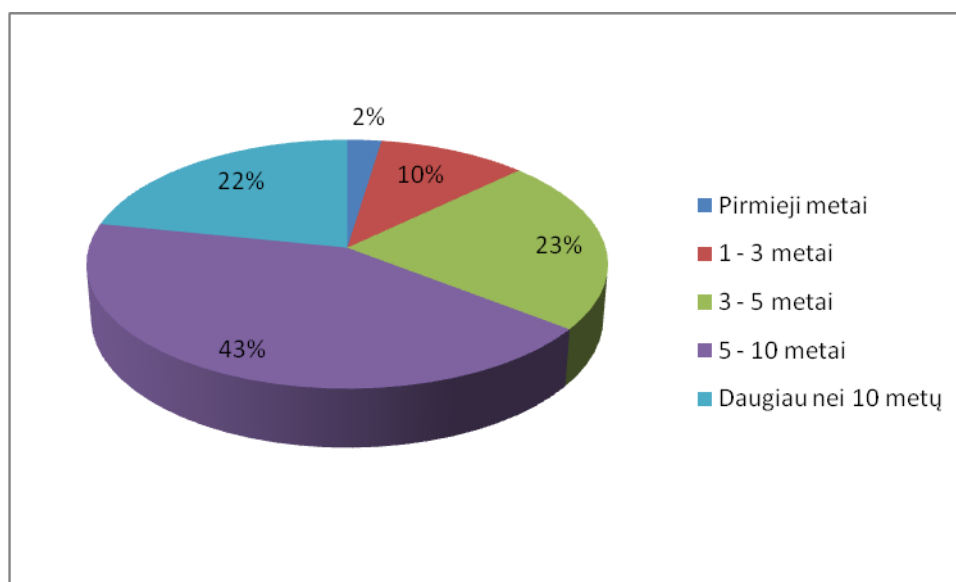
Vertinant šiame graike pateiktą informaciją, itin menkas programos „Navision“ paplitimas, kurią pasirinkusios tik 4 (3,2 proc.) įmonės. Jos visos užsiima mišria veikla.

„Steko“ produktai užima 20,2 proc. apklaustųjų rinkos. Jais naudojasi 25 respondentai. Iš jų 7 dirba prekybos srityje, 6 paslaugų teikimo, 4 statybų sektoriuje ir 6 įmonės užsiima mišria veikla.

22 (17,7 proc.) įmonės pasirinko atsakymą – „Kita“. Šis anketos klausimas buvo atviras, todėl pasirinkus šį variantą, apklausos dalyviai turėjo galimybę paviešinti naudojamą apskaitos programą. Respondentai nurodė, kad dirba su Pragma, Labbis Vsafas ir Biudžetasvs programomis.

Beveik 10 proc. apklaustųjų dirba su Agnum platforma. Ją pasirinko įmonės, veikiančios gamybos ir prekybos rinkose.

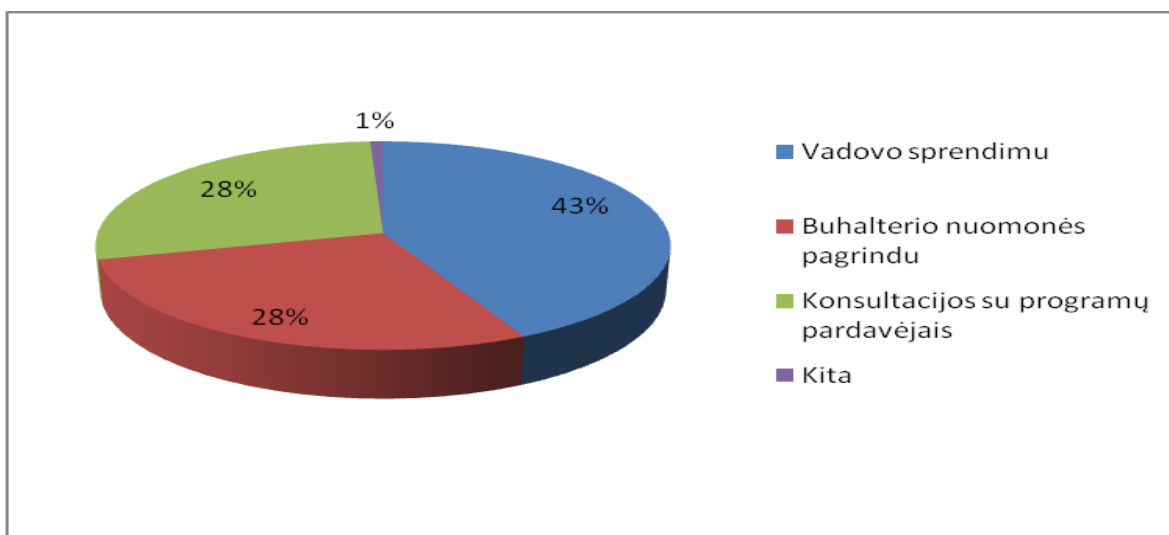
Kaip matome, populiariausios yra „Rivilė GAMA“ ir „Steko“ produktai. Taip pat Agnum. Kitos apskaitos programos itin dideliu populiarumu nepasižymi. Nė vienas respondentas nedirba tokiomis programomis: AMB apskaita, Grandis ir Roda programų.

12 pav. **Buhalterinė apskaitos programų naudojimosi trukmė įmonėse** (sudaryta autorės pagal anketos duomenis)

12 paveikslėlio duomenyse matome, kad 43 proc. respondentų dirba su ta pačia apskaitos programa 5 – 10 metų. 22 proc. naudojasi daugiau nei 10 metų. Panašiai tiek pat (23 proc.) dirba 3 – 5 metus. O likusieji iki 3 metų. Šiais laikais, kai reikalingos įvairios elektroninės deklaracijos, pažymos ar ataskaitos Sodrai, VMI, Statistikos departamentui ir kitoms įstaigoms, sudėtinga būtų apsieiti be buhalterinės apskaitos programų, bent jau pačių primityviausių. Tad reikia galvoti, kad devintame klausime nurodyti laikotarpiai, mažai kuo skirtis nuo įmonių veiklos stažo.

Kaip matome, daugiausia su ta pačia apskaitos programa įmonė dirba 5 – 10 metų, mažiausiai pasisakė, kad naudojasi pirmus metus.

13 pav. **Buhalterinės apskaitos programos įsigijimo tendencijos** (sudaryta autorės pagal anketos duomenis)

Beveik puse respondentų 53 (42,8 proc.) nurodė, kad programa buvo įgyta vadovo sprendimu, išanalizavus duomenis, matyti, kad iš jų 33 yra uždarųjų akcinių bendrovių, 9 individualių įmonių, 5 viešųjų įstaigų, ir po tris pasirinko akcinių bendrovių ir individualių veiklų pagal pažymą.

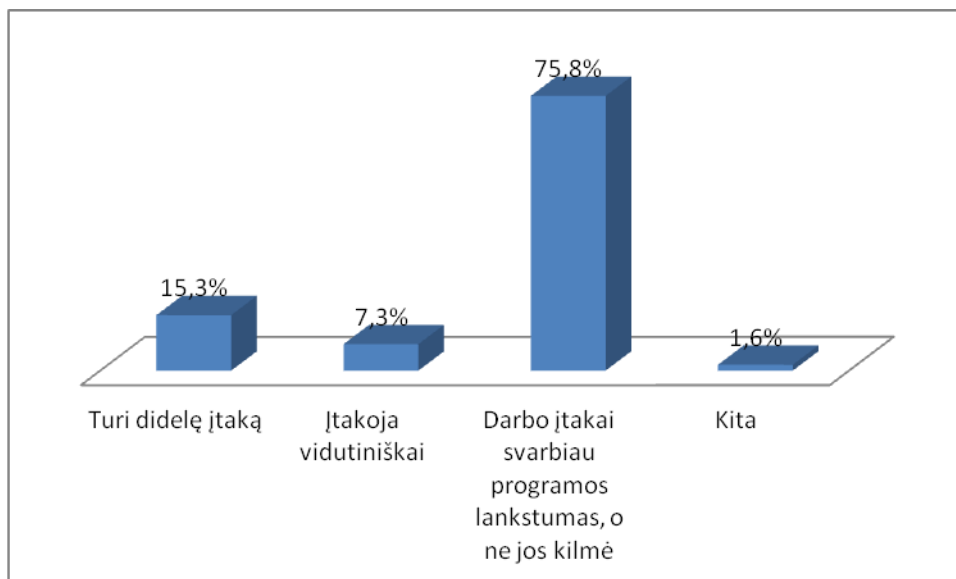
Beveik trečdalis, tai yra 35 (28,2 proc.) nurodė, kad buhalterio nuomonės pagrindu, dar tiek pat respondentų nurodė, kad programa buvo pasirinkta, po konsultacijų su programų pardavėjais.

Šiais laikais buhalterinės programos nėra vien tik apskaitos programos. Tai sistemos, apimančios buhalterinę, finansinę, klientų ir verslo valdymo apskaitas. Įmonės, pasirinkdamos savo veiklai tinkamas sistemas, vertina programų funkcionalumą ir kad jomis galėtų naudotis ne tik apskaitos darbuotojai, bet ir įmonių vadovai, vadybininkai ar padalinių vadovai. Pagal apklausos rezultatus, dažniausiai įmonių vadovai sprendžia, kokia apskaitos programa bus naudojama jų įmonėse. Antrame plane lieka buhalterių norai ir programų pardavėjų siūlymai.

Kaip matome, daugiausiai respondentų nurodė, kad buhalterinę apskaitos programą parinko vadovas. Buhalterio nuomonės ir konsultacijų su programų pardavėjais pasisakė kitą puse respondentų.

Į klausimą – ar įvedus kompiuterizuotą buhalterinės apskaitos programą, buvo sumažintas darbuotojų skaičius įmonėje, tik 1 respondentas atsakė teigiamai.

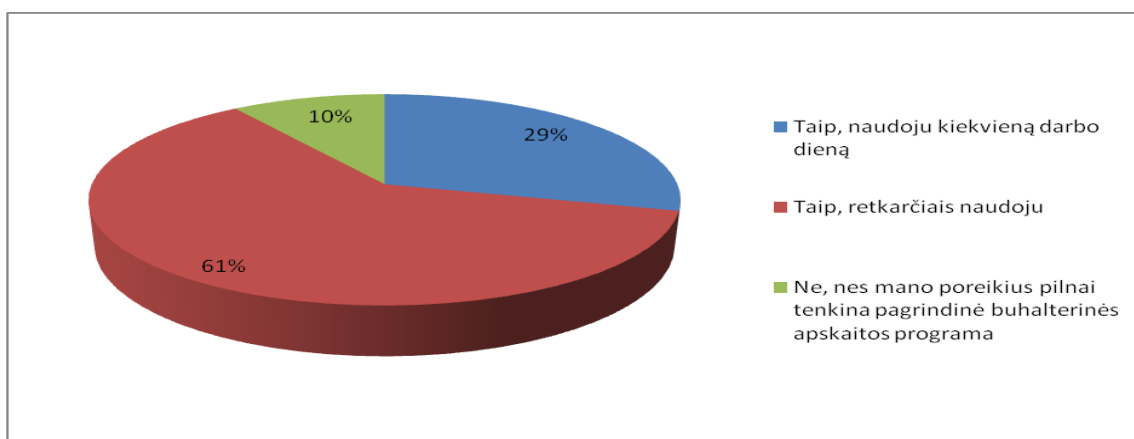
Galima teigti, kad įmonių apsisprendimą įsigyti programą, lemia jos plėtra, o ne jos finansinis sąstingis.

14 pav. **Apskaitos programos kilmės įtaka darbui** (sudaryta autorės pagal anketos duomenis)

Į klausimą ar apskaitos programos kilmė daro įtaką darbui, absoliuti respondentų dauguma (75,8 proc.) nurodė, kad darbo įtakai svarbiau yra buhalterinės apskaitos programos lankstumas, o ne jos kilmė. Įdomu tai, kad beveik 22,6 proc. apklaustųjų nurodė, kad kilmė turi didelę ar vidutinišką įtaką. Lieka neaiški tokio respondentų požiūrio priežastis – kodėl lietuviškos ar užsienietiškos programos įtakoja tų darbuotojų darbo kokybę? Ar tai sietina su patriotiniu požiūriu naudoti savo šalies produktą, ar atvirkščiai, – kad užsienietiškos programos yra patogesnės, tobulesnės?

Kaip matome, didžiausia dalis apklaustųjų sako, kad programos kilmė, nėra svarbi, svarbiau yra programos lankstumas. 15 proc. sako, kad turi didelę įtaką.

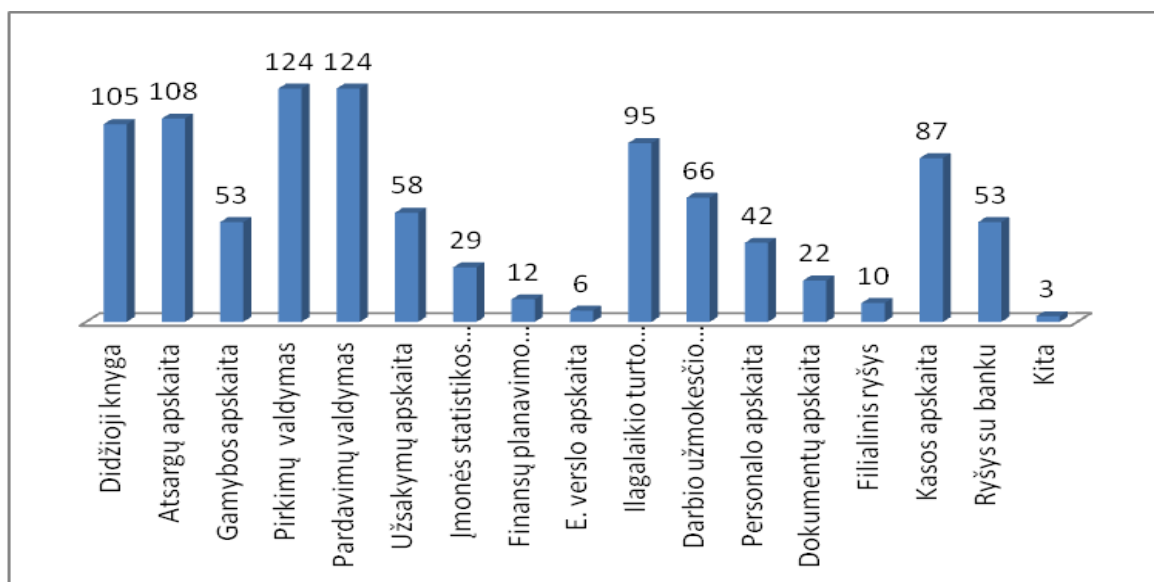
15 pav. **Papildomų programų naudojimo reikalingumas** (sudaryta autorės pagal anketos duomenis)

90 proc. respondentų nurodė, kad vieni rečiau, o kiti dažniau naudojami papildomomis priemonėmis tvarkant įmonės apskaitą. 29 proc. respondentų pažymėjo, kad kiekvieną dieną naudojami kitomis programomis, pavyzdžiui, Microsoft Excel ar paprasčiausiais kompiuteriniais skaičiuotuvais, 61 proc. papildomomis priemonėmis naudojami retkarčiais.

Tokią apklausos rezultatą galėtų lemti tai, kad šiuolaikiškos buhalterinės apskaitos programos yra itin lanksčios ir tenkina didžiąją dalį apskaitos darbuotojų poreikių.

10 proc. respondentų nurodė, kad dirba su buhalterinės apskaitos sistemomis, kurios pilnai tenkina jų poreikius.

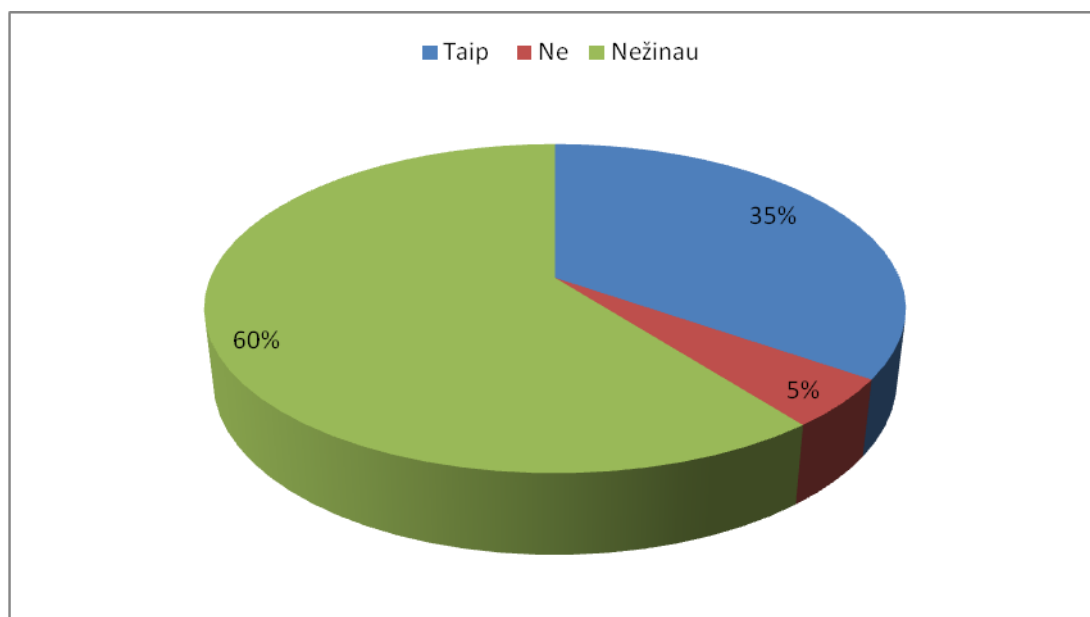
Kaip matome, daugiau nei puse respondentų sako, kad jie retai, bet naudojami papildomomis programomis. Ir tik 10 proc. pažymėjo, kad jų programos pilnai tenkina jų poreikius.

16 pav. **Naudojami programų moduliai (paskaičiuota vienetais)** (sudaryta autorės pagal anketos duomenis)

Išanalizavus 16 paveikslėlio duomenis, pirkimų ir pardavimų valdymo modulius pasirinko visos įmonės be išimties. Kiti paplitę moduliai tarp apklaustųjų respondentų yra: atsargų apskaita, didžioji knyga, ilgalaikio turto ir kasos apskaita. Tik puse įmonių 53% proc. naudoja darbo užmokesčio modulį.

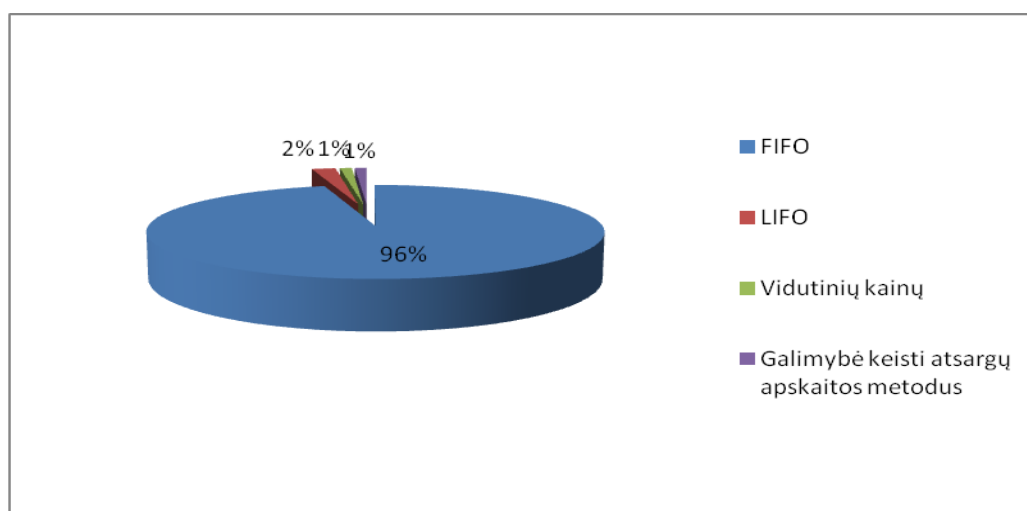
Kaip matome, populiariausi yra pirkimų ir pardavimų valdymas, mažiausiai naudojami E.verslo apskaita ir filialiniu ryšiu.

17 pav. **Respondentų nuomonė, apie elektros energijos sutrikimus** (sudaryta autorės pagal anketos duomenis)

Prieš 10 – 15 metų buhalteriai susidurdavo su technine problema, surinkinėjant duomenis ir nutrūkus elektros energijos tiekimui, programos neišsaugodavo vedamų duomenų, tad darbuotojai duomenis turėdavo vesti iš naujo. 17 paveikslėlyje matome, kad tik 35 proc. respondentų patvirtino, kad jų programos renkamus duomenis išsaugo automatiškai. Daugiausiai taip teigė Rivilės, Agnum ir Steko produktų vartotojai. 5 proc. apklaustųjų nurodė, kad su šia problema tiesiogiai susiduria ir šiandien, 60 proc. apklaustųjų neturi duomenų apie tokio pobūdžio problemą.

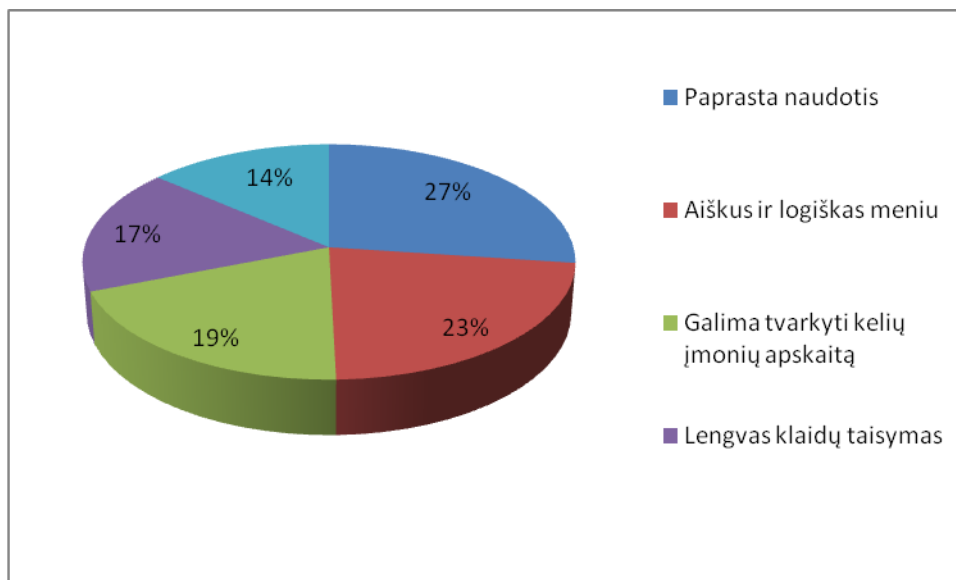
Kaip matome, su elektros energijos sutrikimais, nėra susidurią daugiau nei puse respondentų, nes nežino ar duomenys išsisaugo automatiškai.

18 pav. **Atsargų (išteklų, prekių) apskaitos metodai** (sudaryta autorės pagal anketos duomenis)

96 proc. apklaustųjų nurodė, kad naudoja FIFO metodą. Ir tik 4 proc. respondentų pasirinko LIFO, vidutinių kainų ir galimybę keisti atsargų apskaitos metodus.

Kaip matome, populiariausias – FIFO metodas.

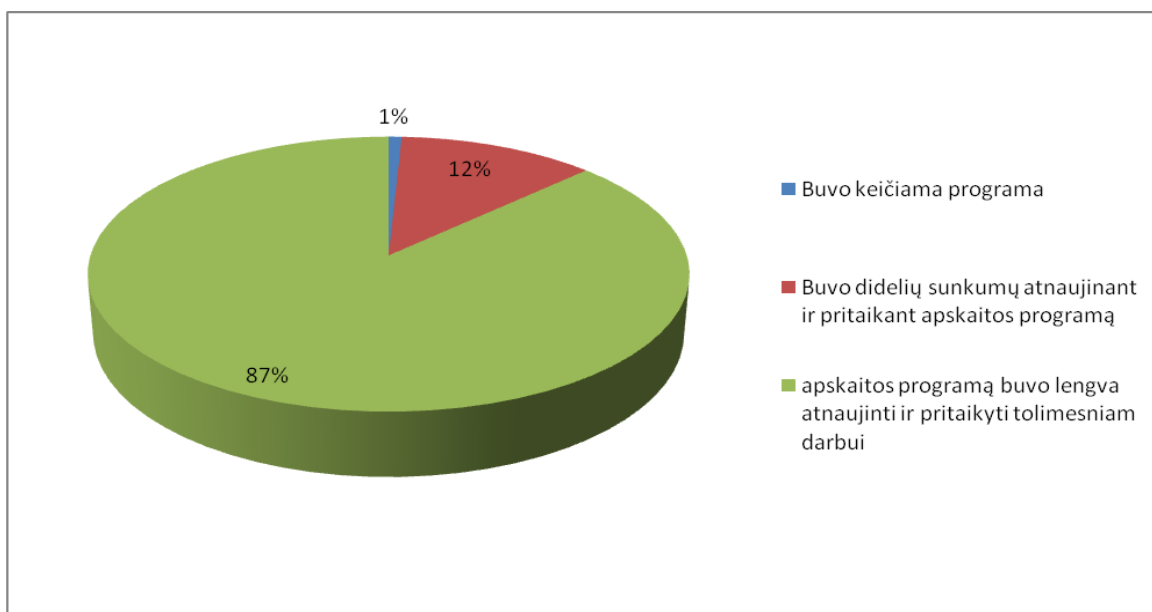
19 pav. **Pagrindiniai buhalterinės apskaitos programų privalumai** (sudaryta autorės pagal anketos duomenis)

Paprašius nurodyti, kokie yra buhalterinių apskaitos programų privalumai, 99 apklaustieji akcentavo tai, kad programa turi būti paprasta naudotis. Kitas svarbus dalykas – aiškus ir logiškas programos meniu. Tokią vertybę pasirinko 82 vartotojai. Toliau prioritetai žemėjimo tvarka: programa turi turėti galimybę dirbti su kelių įmonių buhalterine apskaita, lengvas klaidų taisymas, malonus ir kvalifikuotas programų atstovų konsultavimas, jų gebėjimas greitai spręsti visas programos aptarnavimo problemas. Prie apskaitos programų privalumų vartotojai priskiria ir jų aptarnavimą ir kvalifikuotą specialistų konsultavimą.

Kaip matome, populiariausi privalumai yra apskaitos programos paprastumas, aiškumas.

Ryškiausi buhalterinių apskaitos programų trūkumai siejami su įmonės kaštais. 23 proc. respondentų nurodė, kad jiems nepatinka tai, kad reikia pirkti papildomus modulius, 14,5% proc. respondentų sako didelės programų aptarnavimo finansinės sąnaudos. 38 proc. respondentų pasirinko variantą „Kita“. Visi nurodė, kad programa esminių trūkumų neturi. Įvertinus šio klausimo surinktus rezultatus, galima matyti, kad programinių trūkumų pačiose apskaitos programose nėra daug. Didesni trūkumai siejami su programos išorine aplinka.

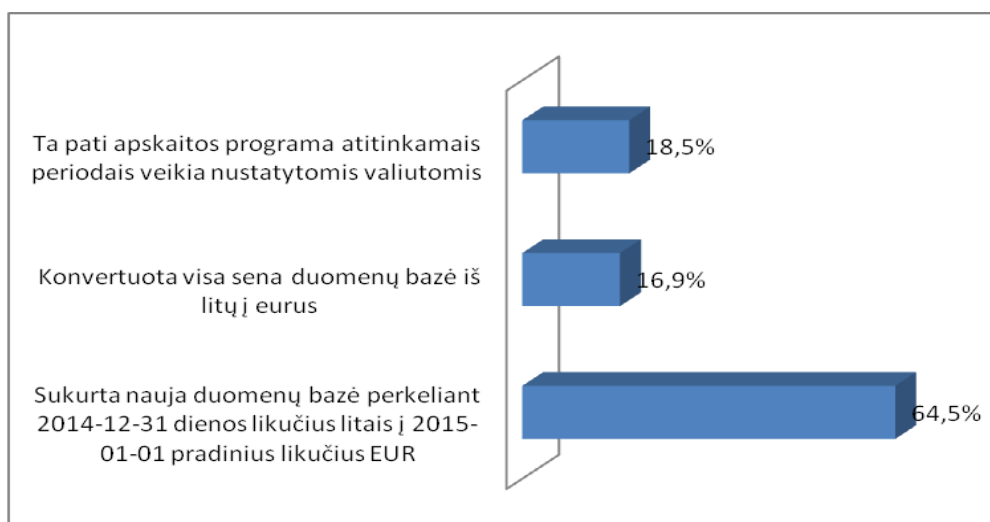
Kaip matome, apskaitos programų trūkumai – dideli sąnaudų kaštai arba sako, kad trūkumų nėra.

20 pav. **Euro įvedimo įtaka apskaitos programoms** (sudaryta autorės pagal anketos duomenis)

Pagal 20 paveikslėlio duomenis, matyti, kad programos yra pakankamai lanksčios – 87 proc. apklaustųjų nurodė, kad programą buvo lengva atnaujinti ir pritaikyti tolesniam darbui. Toks rezultatas nurodo aukštą kompiuterinių apskaitos programų aptarnaujančio personalo lygį. 12 proc. respondentų atsakė, kad buvo didelių sunkumų atnaujinant ir pritaikant apskaitos programas. Tik viena iš apklaustųjų įmonių pradėjo dirbti su kita buhalterinės apskaitos programa valiutų kaitos laikotarpiu.

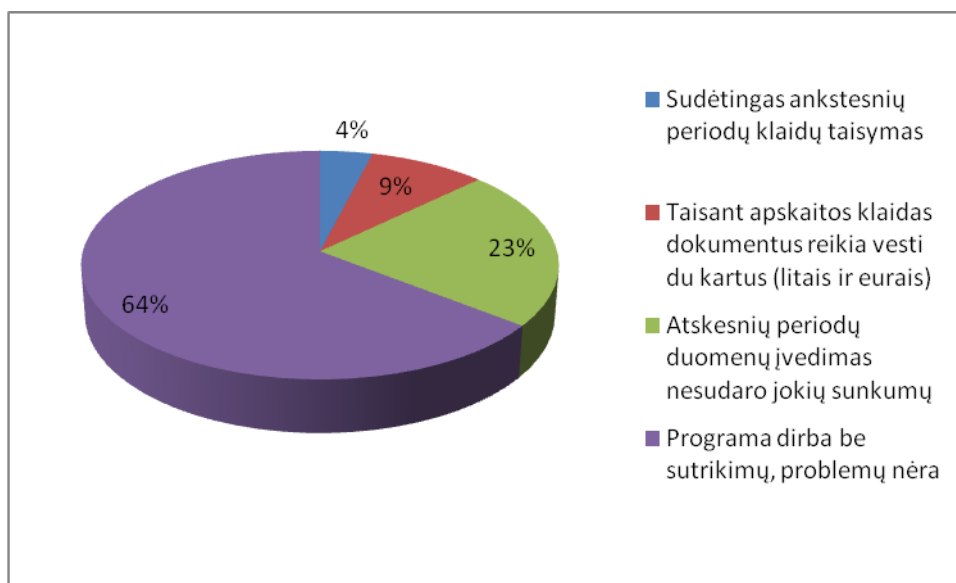
Kaip matome, daugiausia respondentų pasirinko, kad apskaitos programą buvo lengva atnaujinti ir pritaikyti tolimesniam darbui ir keli apklaustieji pasirinko, kad buvo keičiama apskaitos programa

21 pav. **Programos konvertavimo būdai** (sudaryta autorės pagal anketos duomenis)

Kokiu būdu buvo atliktas apskaitos programos konvertavimas iš apskaitos litais į apskaitą eurai? Šis klausimas buvo labiau techninio pobūdžio. Buvo norima išsiaiškinti, koks sprendimas buvo priimtas apskaitą pritaikant prie naujos valiutos? Atsakymas: Buvo sukurta nauja duomenų bazė; ta pati programa skirtingais periodais rodo skirtingas valiutas (praktiškai reiškia tą patį) - ją pasirinko 83,1 proc. 17 proc. įmonių apskaitos litais nebeliko.

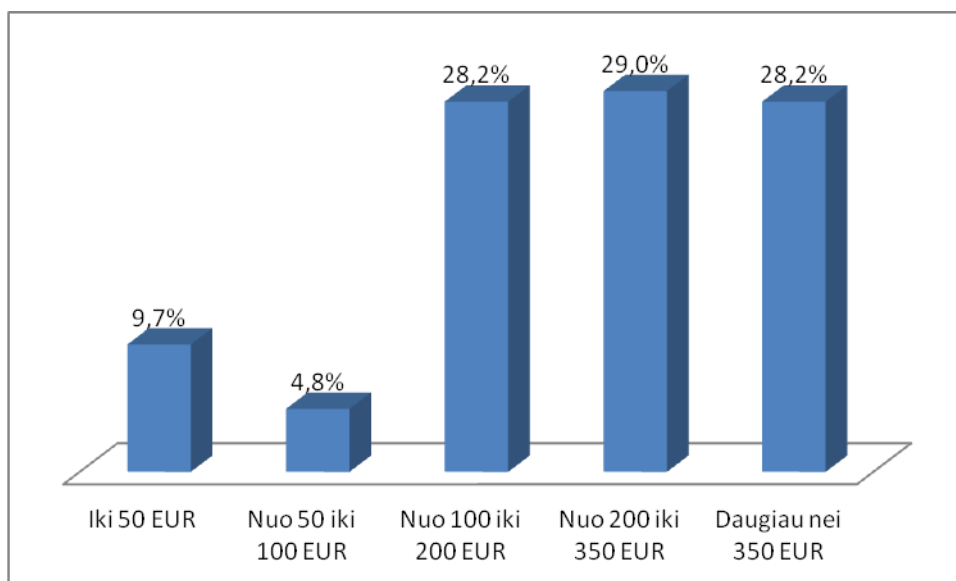
Kaip matome, populiariausias variantas, kad buvo sukurta nauja duomenų bazė perkeliant 2014-12-31 dienos likučiai į 2015-01-01 pradžinius likučius EUR, mažiausia pasirinko, kad jų įmonėje apskaitos litais nebeliko.

22 pav. **Apskaitos programos veikimas po euro įvedimo** (sudaryta autorės pagal anketos duomenis)

Atnaujinus apskaitos programą po euro įvedimo Lietuvoje, programa dirba be sutrikimų – taip pareiškė 64,5 proc. respondentų (žr. 22 pav.). Ankstesnių periodų duomenų įvedimas nesudarė jokių sunkumų - taip pareiškė 22,6 proc. respondentų. 87,1 proc. respondentų yra patenkinti savo naudojamų buhalterinių programų techninėmis charakteristikomis. Tik 12,9 proc. apklaustųjų nurodė, kad problemų yra su klaidų taisymu.

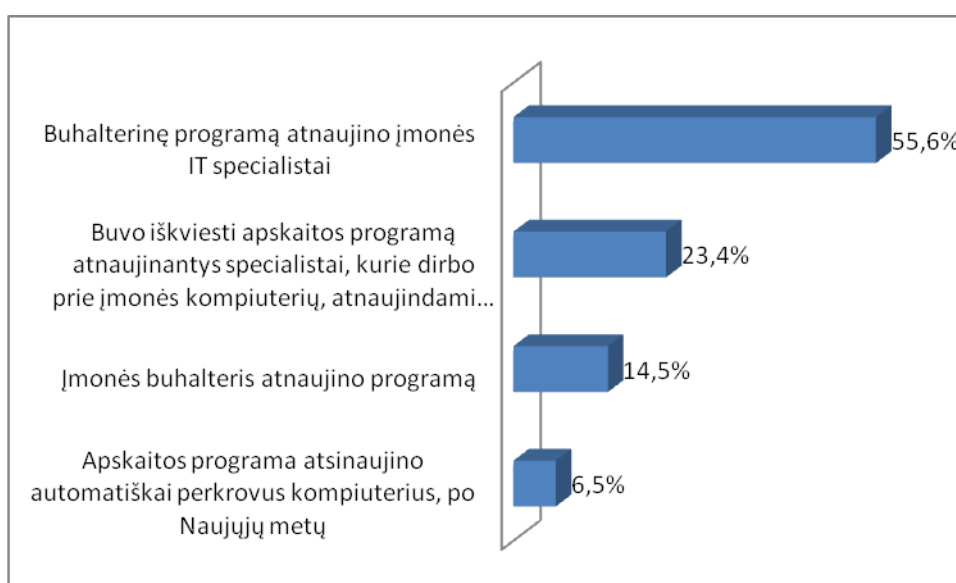
Kaip matome, į klausimą, kaip veikia apskaitos programos po euro įvedimo? Populiariausias atsakymas – programa dirba be sutrikimų ir tik keli respondentai pasirinko, kad sudėtingas ankstesnių periodų klaidų taisymas.

23 pav. **Apskaitos programos kaina programos atnaujinimui** (sudaryta autorės pagal anketos duomenis)

Aukščiau surinktuose ir apdorotuose duomenyse matėme, kad apklausti įmonių darbuotojai dirba su plačiu buhalterinių apskaitos programų asortimentu, tad jų administravimas po euro įvedimo irgi pasiskirstęs gana skirtingai. Pagrindinis (žr. 23 pav.), pakankamai vienodas pasiskirstymas yra tarp įmonių, kurios mokėjo nuo 100 iki 200 EUR, tarp 200 ir 350 EUR ir įmonės, kurios mokėjo daugiau nei 350 eurų. Šios trys grupės sudarė 85,5 proc. respondentų.

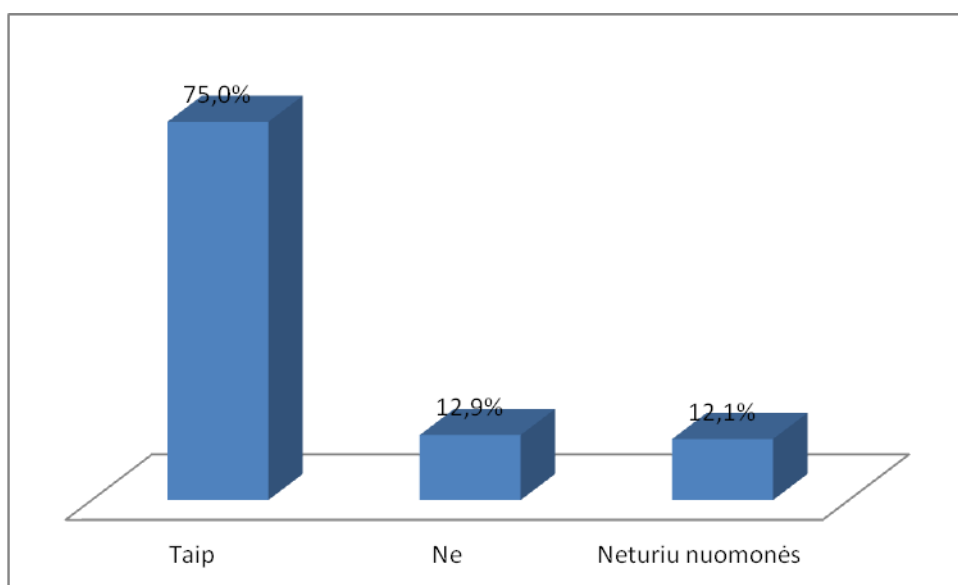
Kaip matome, apskaitos programų atnaujinimas įmonėms kainavo įvairiai, bet daugiausiai buvo pasirinkta nuo 100 ir daugiau nei 350 EUR.

24 pav. **Kas atnaujino apskaitos programas įmonėje** (sudaryta autorės pagal anketos duomenis)

Tik 8 įmonėse iš 124, programos atsinaujino automatiškai. 116 įmonių programų atnaujinimas vyko dirbant tiesiogiai prie kompiuterių. Kitais atvejais buvo tiesiogiai dirbant prie kompiuteriu. Adaptavimo procedūras atliko IT specialistai (žr. 24 pav.), patys apskaitos darbuotojai ir kiti darbuotojai. Tokia situacija yra pavyzdys, kad programų nuotolinis valdymas nėra pakankamai išvystytas, todėl verta daugiau dėmesio skirti buhalterinės apskaitos programų nuotolinio valdymo tobulinimui.

Kaip matome, daugiau nei pusė respondentų pasakė, kad jiems apskaitos programas atnaujino IT specialistai, per pus mažiau sakė, kad jiems atnaujino apskaitos programų specialistai. Apie 15 proc. buhalterių patys atsinaujino. Ir tik maža dalis atsinaujinimas įvyko per atstumą.

25 pav. **Respondentų nuomonės pasiskirstymas, vertinant i.MAS projekto perspektyvas**
(sudaryta autorės pagal anketos duomenis)

Ar pritartumėte galimybei, kad Lietuvoje būtų naudojama 1 – 2 pagrindinės apskaitos programos, susietos su VMI, VSDFV ir pan.? Šio klausimo surinkta informacija (žr. 25 pav.) rodo, kad įmonių apskaitos darbuotojai tokiam pasiūlymui neprieštarautų. Taip teigia 75 proc. respondentų.

Šiuo metu VMI rengia išmaniosios mokesčių administravimo sistemos galimybių studiją (i.MAS). Jos tikslas - esminius įmonių veiklos dokumentus perkelti į elektroninę erdvę, pavyzdžiui, kad įmonės išrašyta PVM sąskaita – faktūra automatiškai pakliūtų į bendrąją VMI duomenų bazę. Jei šis VMI projektas bus įgyvendintas, smulkios ir vidutinės įmonės gaus programinę įrangą, kurios pagalba registruos įvairias ūkines operacijas, kurios papuls į bendrą duomenų bazę. Buhalterinės apskaitos programų kūrėjams derėtų i.MAS projekto reikalavimus įdiegti į savo

sistemas tam, kad nesidubliuotų buhalterių darbas, suvedinėjant tuos pačius duomenis į dvi skirtingas sistemas, t. y. įmonės ir VMI.

Kaip matome, buhalterinę apskaitą tvarkantys asmenys dauguma sutiktų, kad apskaitos programos būtų susietos su VMI, VSDFV ir pan.

Anketinėje apklausoje dalyvavo 124 Utenos regiono įmonių buhalterinę apskaitą tvarkantys darbuotojai. Daugiausia (75 proc.) apklausos dalyvių sudarė uždaryjū akcinių bendrovių buhalteriai. Beveik pusė apklaustų įmonių veikla yra prekyba, 30 proc. užsiima mišria veikla. Daugiausia respondentų dirba įmonėse, kuriose yra iki 10 darbuotojų. Daugiau nei pusėje įmonių buhalterinę apskaitą tvarko vyr. buhalteriai, bei buhalteriai. Iš anketos duomenų nustatyta, kad Utenos regione 50 procentų naudojami UAB „Rivilė“ ir UAB „Stekas“ produktais.

Iš respondentų atsakymų nustatyta, kad deja tik 10 proc. dirba su buhalterinės apskaitos sistemomis, kurios pilnai tenkina jų poreikius. Visos be išimties apklaustos įmonės turi pirkimų ir pardavimų valdymo modulius. Didžiausi apskaitos programų privalumai: kad būtų paprasta naudoti, aiškus ir logiškas meniu, galimybė tvarkyti kelių įmonių apskaitą, malonus aptarnaujančių apskaitos programas darbuotojų bendravimas, paslaugumas. Didžiausi apskaitos programų trūkumai – dideli sąnaudų kaštai.

56 proc. įmonių įvedant eurą, naudojami IT specialistų pagalba. Taip pat respondentai teigė, kad valiutų pasikeitimas programoms didelės įtakos neturėjo, jas buvo lengva atnaujinti ir pritaikyti tolimesniam darbui. Daugumai įmonių buvo sukurta nauja duomenų bazė perkeltant 2014-12-31 dienos likučius litais į 2015-01-01 pradžinius likučius EUR, bet yra įmonių, kuriose duomenų bazės litais nebeliko. Po euro įvedimo, 64 proc. respondentų pažymėjo, kad programos dirba be sutrikimų.

Apklausus respondentes nustatyta, kad įmonių buhalteriai domisi apskaitos ir mokesčių naujovėmis, žino apie naują VMI projektą iMAIS ir jam pritaria.

IŠVADOS

1. Daugelio apskaitos programų turinys analogiškas, nors jų funkcinės galimybės šiek tiek skiriasi. Kai kurie programiniai moduliai atskirose programose vadinami skirtingai. Programinės įrangos galimybėms tai neturi įtakos. Programinės įrangos modulinė struktūra įgalina įmonės darbuotojus specializuotis tam tikros informacijos tvarkyme, o stambiose įmonėse, kuriose ir informacijos koncentracija didesnė, racionaliau paskirstyti apskaitos darbus. Atskirų programinių modulių turinys viename ar kitame programų komplekse turi bendrų savybių, kurias darbuotojai lengvai įsimena ir nesunkiai pritaiko.

2. Dabartinės buhalterinės apskaitos programos nėra vien tik apskaitos programos. Tai sistemos, apimančios buhalterinę, finansinę, klientų ir verslo valdymo apskaitas. Įmonės, pasirinkdamos savo veiklai tinkamas sistemas, vertina programų funkcionalumą, kad jomis galėtų naudotis ne tik apskaitos darbuotojai, bet ir įmonių vadovai, vadybininkai ar padalinių vadovai. Įmonių vadovų apsisprendimas lemia, kokia apskaitos programa bus įdiegta jų įmonėse. Antrame plane lieka buhalterių ir programų pardavėjų apsisprendimai ir nuomonės.

3. Buhalterinės apskaitos programų privalumai yra tie, kad paprasta jomis naudotis, aiškus ir logiškas programos meniu, galima vesti kelių įmonių apskaitą, bei lengvai taisyti klaidas. Prie programų privalumų vartotojai priskiria ir jų aptarnavimą ir kvalifikuotą specialistų konsultavimą. Ryškiausi trūkumai siejami su įmonės kaštais, fiksuoja didelius programų aptarnavimo mokesčius. Dabartinės programos esminių trūkumų neturi.

4. Apskaitos programas buvo lengva atnaujinti ir pritaikyti tolimesniam darbui euro įvedimo laikotarpiu. Pagrindinis buhalterinių programų perėjimo modulis buvo naujos duomenų bazės sukūrimas ir likučių perkėlimas iš ankstesnės duomenų bazės. Po euro įvedimo buhalterinės apskaitos programos dirba be sutrikimų.

5. Kompiuterizuotos apskaitos sistemos būtų galima efektyvinti ir ateityje realizuoti tobulinant apskaitos kompiuterizavimo programas įmonių veiklos planavimo ir ekonominės analizės programiniais moduliais, kuriant rimtesnes duomenų apsaugos priemones, kurios šiuo metu vartotojų netenkina. Didesnį dėmesį skirti apskaitos programų sinchronizacijai su išmaniaisiais telefonais.

Šiuo metu VMI rengia išmaniosios mokesčių administravimo sistemos galimybių studiją (i.MAS). Jos tikslas - esminius įmonių veiklos dokumentus perkelti į elektroninę erdvę, pavyzdžiui, kad įmonės išrašyta PVM sąskaita – faktūra automatiškai pakliūtų į bendrąją VMI duomenų bazę. Tam pritaria didelė dalis respondentų.

PASIŪLYMAI

1. Tik labai mažai vartotojų daliai programos atsinaujino automatiškai. Kitais atvejais darbas vyko tiesiogiai dirbant su kompiuteriu. Adaptavimo procedūras atliko IT specialistai, patys apskaitos darbuotojai ir kiti darbuotojai. Tokia situacija yra pavyzdys, kad programų nuotolinis valdymas nėra pakankamai išvystytas, todėl verta daugiau dėmesio skirti buhalterinės apskaitos programų nuotolinio valdymo tobulinimui.

2. Dauguma buhalterinės apskaitos vartotojų nepakanka įdiegtos apskaitos sistemos. Vartotojai, apskaitos vedimui naudojami papildomomis programomis. Apskaitos sistemų kūrėjams vertėtų padaryti išsamesnius tyrimus, norint išsiaiškinti, ko trūksta jų programose, kokiomis papildomomis priemonėmis naudojasi jų klientai, ar įmanoma papildomus klientų poreikius įdiegti į jų parduodamas programas. Ištyrus šią nišą, padidėtų programų lankstumas, be to, tai būtų papildomas įrankis konkuruojant su analogiškų programų pasiūla.

LITERATŪRA

1. Bajorūnienė I. S., Christauskas Č. (2008). Apskaitos praktikumas. Kaunas: Technologija.
2. Christauskas Č. (2001). Kompiuterizuotos apskaitos organizavimas. Kaunas: Technologija.
3. Domeika P. (2008). Apskaitos informacinė sistema. – Kaunas.
4. Kalčinskas G. (2010). Būhalterinės apskaitos pagrindai. – Vilnius: Pačiolis.
5. Lietuvos ryšių ir informatikos ministerija // Informacinės sistemos (1998). Gyvavimo ciklo stadijos. Vilnius.
6. Narušis V. (2013). Excel būhalteriu. – Vilnius: Pačiolis.
7. Simanauskas L. (2000). Informacinės sistemos: vadovėlis. – Vilnius: VU leidykla.
8. Simanauskas L. (1994). Kompiuterizuotos informacinės sistemos. – Vilnius: VU leidykla.
9. Skyrius R., Mikalauskienė A., Zalieckaitė L. (2005). Informacijos ir komunikacijos technologijos: vadovėlis. – Vilnius: VU leidykla.
10. Stabingis L. (2000). Kompiuterizuota apskaita: mokymo priemonė. – Vilnius.
11. Stačiokas R., Jefimovas B. (2004). Būhalterinės apskaitos tvarkymas kompiuteriu. – Kaunas: Technologija.
12. Laudon K.C., Laudon J.P. (1994). Management Information Systems: Organization and Technology. – New York.
13. O'Leary T.J., Williams B.K. (1989). Computers and Information Systems. California.
14. Žurnalas. Apskaitos ir mokesčių apžvalga. – 2013, Nr. 5.
15. Statybų naujienos.lt. Prieiga per internetą: <http://www.statybunaujienos.lt/naujiena/Kova-su-seseliu-mokesciu-inspekcija-siulo-idiegti-ismanuji-mokesciu-administravima-ir-zada-milijardini-efekta/1203>
16. Valstybinė mokesčių inspekcija. Prieiga per internetą: <http://www.vmi.lt/cms/imas>
17. Rivilė.lt. Prieiga per internetą: https://www.rivile.lt/rivile_lt/default.asp

PRIEDAI

ANKETA

Šią anketą sudarė Utenos kolegijos IV kurso bakalauro studentė. Atlieku kompiuterinių apskaitos programų savybių bei jų pritaikymo vertinimas euro įvedimo laikotarpiu.

Iš anksto dėkoju už Jūsų atsakymus ir skirtą laiką.

1. Koks yra Jūsų įmonės juridinis statusas:

- Akcinė bendrovė
- Uždaroji akcinė bendrovė
- Individuali įmonė
- Viešoji įstaiga
- Individuali veikla pagal pažymą
- Kita_____

2. Pažymėkite veiklos sritis, kuriose pritaikyta ir įdiegta Jūsų apskaitos sistema:

- Gamyba
- Statyba
- Paslaugų teikimas
- Prekyba
- Kita_____

3. Jūsų apskaitos sistema pritaikyta įmonėje:

- Iki 10 darbo vietų
- 10-50 darbo vietų
- 50-250 darbo vietų
- Virš 250 darbo vietų

4. Vidutinė įmonės metinė veiklos pajamų apyvarta:

- Iki 15 000 EUR
- 15 000 - 50 000 EUR
- 50 000 - 100 000 EUR
- 100 000 - 500 000 EUR
- 500 000 - 1000 000 EUR
- 1000 000 – 1 500 000 EUR
- Daugiau nei 1 500 000 EUR

5. Jeigu Jūsų buhalterinės apskaitos paslaugas tvarko privati įmonė, kam priklauso buhalterinės apskaitos programa?

- Teikiančios buhalterinės apskaitos paslaugas įmonės programa
- Jūsų įmonės programa
- Jums neaktualu

6. Nurodykite savo darbo stažą apskaitos srityje:

- Iki vienerių metų
- 1-5 metai
- 6-10 metai
- 10-15 metai
- Daugiau nei 15 metų

7. Jūsų įmonėje buhalterinę apskaitą tvarko:

- Vyr. buhalteris
- Buhalteris
- Ūkio subjekto apskaitos tarnyba
- Apskaitos paslaugas teikianti įmonė
- Pats savininkas
- Kita_____

8. Kokią apskaitos programą naudojate įmonėje?

- Agnum
- AMB apskaita
- Apskaita 5
- Centas
- Debetas
- Finvalda Maxi
- Grandis
- Navision
- Rivilė GAMA
- Roda
- Stekas apskaita
- Stekas Plius
- Pačios įmonės sukurta programa

- Kita_____

9. Kiek laiko Jūsų įmonėje yra buhalterinė apskaitos programa?

- Pirmieji metai
- 1 – 3 metų
- 3 – 5 metų
- 5-10 metų
- Daugiau nei 10 metų

10. Kas paskatino įsigyti turimą buhalterinę apskaitos programą?

- Vadovo sprendimu
- Buhalterio nuomonės pagrindu
- Konsultacijos su programų pardavėjais
- Kita_____

11. Ar įvedus kompiuterizuotos buhalterinės apskaitos programą buvo sumažintas buhalterijos darbuotojų skaičius įmonėje?

- Taip
- Ne

12. Ar turi įtakos Jūsų darbui apskaitos programos kilmė (lietuviška ar užsienio)?

- Turi didelę įtaką
- Įtakoja vidutiniškai
- Darbo įtakai svarbiau programos lankstumas, o ne jos kilmė.
- Kita_____

13. Ar savo apskaitos valdyme naudojate papildomas programas Pvz.: Microsoft Excel?

- Taip, naudoju kiekvieną darbo dieną.
- Taip, retkarčiais naudoju
- Ne, nes mano poreikius pilnai tenkina pagrindinė buhalterinės apskaitos programa.
- Kita_____

14. Pažymėkite modulius, kurie įeina į Jūsų apskaitos ir verslo valdymą:

- Buhalterinė apskaita

- Atsargų apskaita
- Gamybos apskaita
- Pirkimų valdymas
- Pardavimų valdymas
- Užsakymų apskaita
- Įmonės statistikos apskaita (veiklos analizė)
- Finansų planavimo apskaita
- E. verslo apskaita
- Ilgalaikio turto apskaita
- Darbo užmokesčio apskaita
- Personalo apskaita
- Dokumentų apskaita
- Filialinis ryšys
- Kasos apskaita
- Ryšys su banku
- Kita_____

15. Staiga nutrūkus elektros energijos tiekimui, ar išsisaugo tuo metu suvesti duomenys?

- Taip
- Ne
- Nežinau

16. Naudojamas atsargų (išteklų, prekių) apskaitos metodas:

- FIFO
- LIFO
- Vidutinių kainų
- Standartinės kainos
- Galimybė keisti atsargų apskaitos metodus
- Kita_____

17. Nurodykite kokie pagrindiniai Jūsų naudojamos buhalterinės apskaitos programos privalumai?

- Galima dirbti iš skirtingų miestų ir padalinių
- Malonūs, paslaugūs ir kvalifikuoti programos konsultantai greit išsprendžiantys visas programos aptarnavimo problemas

- Paprasta naudotis
- Aiškus ir logiškas programos meniu
- Galima vesti kelių įmonių apskaitą
- Įmonės klientai, padaliniai, tiekėjai įvedami vieną kartą
- Yra integruotas darbo užmokesčio modelis
- Programa apima visus apskaitos ciklus
- Nedidelės programos aptarnavimo finansinės sąnaudos
- Paprastas klaidų taisymas
- Automatiškai formuoja sąskaitas, važtaraščius
- Programa importuoja ir eksportuoja duomenis LITAS - ESIS formatu, apie gautas įplaukas ir įvykdytus mokėjimus
- Yra galimybė patvirtintus mokėjimus tiekėjams, automatiškai parengti pavedimus elektroniniu formatu (LITAS - ESIS formatu) ir perduoti į elektroninės bankininkystės programas
- Programa automatiškai formuoja nurodytas operacijas – generuoja periodines PVM sąskaitas – faktūras, registruoja kas mėnesines sąnaudas
- Buhalterinių operacijų registravimas pačiame detaliausiam – prekiniam lygyje
- Didelis kiekis detalizuojančių požymių kiekvienai buhalterinei operacijai
- Galimybė vartotojui pačiam konstruoti pirminius dokumentus ir ataskaitas
- Automatiškai įkelia valiutos kursus
- Įvedus įmonės kodą automatiškai įkelia klientus ir jų rekvizitus
- Didelis generuojamų ataskaitų kiekis
- Galimybė ataskaitas generuoti įvairiais formatais
- Automatinis finansinių ataskaitų formavimas
- Programa dirba įvairiose operacinėse sistemose, pvz. Win32, Win64, Linux32, Linux64, MacOS X ir kt.
- Kita_____

18. Nurodykite kokie yra pagrindiniai Jūsų naudojamos buhalterinės apskaitos programos trūkumai?

- Atsiradus problemai, sunku išsikviesti konsultantus
- Neapima visų apskaitos ciklų
- Galima vesti tik vienos įmonės apskaitą
- Būna daug darbo ir problemų taisant klaidas
- Nėra grupuojami duomenys finansinei analizei atlikti

- Valiutos kursus reikia įvesti patiems
- Papildomus modelius (pvz.: darbo užmokestis reikia pirkti papildomai)
- Neskaičiuoja ilgalaikio turto nusidėvėjimo automatiškai
- Daug aprašymo klientų, tiekėjų, darbuotojų įvedimui
- Ataskaitų, dokumentų negalima patiems kurti ar koreguoti
- Programa neformuoja nurodytų operacijų – negeneruoja periodinių PVM sąskaitų – faktūrų, neregistruoja kasmenesinių sąnaudų
- Kiekviena kartą reikia iš naujo vesti klientus ir jų rekvizitus
- Didelės programos aptarnavimo finansinės sąnaudos
- Nedidelis generuojamų ataskaitų kiekis
- Finansinės ataskaitos automatiškai neformuojamos
- Programa dirba ne visose operacinėse sistemose
- Kita_____

19. Kokią įtaką Jūsų apskaitos programinei įrangai turėjo euro įvedimas Lietuvoje?

- Buvo keičiama programa
- Buvo didelių sunkumų atnaujinant ir pritaikant apskaitos programą
- Apskaitos programa buvo lengvai atnaujinta ir pritaikyta tolimesniam darbui
- Kita_____

20. Koku būdu buvo atliktas apskaitos programos konvertavimas iš apskaitos litais į apskaitą eurai?

- Sukurta nauja duomenų bazė perkeliant 2014-12-31 dienos likučius litais į 2015-01-01 pradinius likučius EUR.
- Konvertuota visa sena duomenų bazė iš litų į eurus
- Ta pati apskaitos programa atitinkamais periodais veikia nustatytomis valiutomis

21. Atnaujinus apskaitos programą po EUR įvedimo Lietuvoje

- Sudėtingas ankstesnių periodų klaidų taisymas
- Taisant apskaitos klaidas dokumentus reik vest du kartus (litais ir eurai)
- Ankstesnių periodų duomenų įvedimas nesudaro jokių sunkumų
- Programa dirba be sutrikimų, problemų nėra
- Kita_____

22. Kiek kainavo įmonei buhalterinės apskaitos programų atnaujinimas, įvedant eura?

- Iki 50 EUR

- Nuo 50 iki 100 EUR
- Nuo 100 iki 200 EUR
- Nuo 200 iki 350 EUR
- Daugiau nei 350 EUR

23. Kokių veiksmų buvo imtasi atnaujinant ir pritaikant programas pasikeitus valiutai į eurus?

- Buhalterinę programą atnaujinio įmonės IT specialistas
- Buvo išskiesti apskaitos programą aptarnaujantys specialistai, kurie dirbo prie įmonės kompiuterių, atnaujinami apskaitos programą
- Įmonės buhalteris atnaujinio programą
- Apskaitos programa atsinaujino automatiškai perkrovus kompiuterius, po Naujųjų metų
- Kita_____

24. Ar pritartumėte galimybei, kad Lietuvoje būtų naudojama 1 – 2 pagrindinės apskaitos programos, susietos su VMI, VSDFV ir pan.?

- Taip
- Ne
- Neturiu nuomonės